

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

модельна навчальна програма для 7–9 класів
закладів загальної середньої освіти

Цикл: базове предметне навчання базової середньої освіти, 7–9 класи

Освітня галузь: громадянська та історична

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Модельна навчальна програма предмета «Всесвітня історія» визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання здобувачів освіти, зміст навчального предмета та види навчальної діяльності учнів/учениць для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством.

Програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено *мету громадянської та історичної освітньої галузі* – розвиток особистості учня через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції.

Предмети і курси 7–9 класів належать до *базового предметного циклу середньої освіти*, що визначає їхнє місце в системі шкільної громадянської та історичної освіти та поміж інших навчальних предметів і курсів. На цьому етапі шкільного життя в учнів/учениць виникають нові мотиви учіння і моделі поведінки: бути освіченими, самостійними, зокрема й у навчанні і пошуку нових знань, які поступово стають цінністю, активно випробовувати свої сили в різних галузях знань і в різних видах діяльності, самостверджуватись в класному колективі. Це обумовлює необхідність врахування в змісті програм і в організації освітнього процесу їхніх психолого-педагогічних особливостей, поступового розширення та ускладнення історичних і громадянськознавчих знань, розвитку предметних і міжпредметних умінь, урізноманітнення видів навчальної діяльності, що відбивається на вимогах до обов'язкових результатів навчання учнів/учениць.

З огляду на вищезазначене, **метою навчання «Всесвітньої історії»** в 7–9 класах, узгодженою з метою освітньої галузі, є *розвиток в учнівства національної і громадянської ідентичності, патріотизму та почуття власної гідності, осмислення минулого і сучасності та зв'язків між ними, відданості історичним, політичним, морально-духовним і культурним цінностям українського народу, Європейського Союзу й інших демократичних країн, прихильності ідеям миру, демократії, прав і свобод людини й громадянина.*

Завдання предмета спрямовані на досягнення мети, реалізують вимоги до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі, зазначені у Додатку 18 Державного стандарту базової середньої освіти, з урахуванням особливостей предметного циклу, зокрема відображаючи вміння і якості особистості (компетентності), які мають бути сформовані/розвинуті через активну діяльність. Вони передбачають, що наприкінці предметного циклу *учень/учениця будуть здатні:*

- орієнтуватись в історичному часі: пов'язувати події, явища, процеси з певними історичними періодами; синхронізувати події, явища і процеси; визначати і виокремлювати історичні періоди (епохи) за характерними ознаками; використовувати періодизацію як предмет дослідження;

- орієнтуватись у соціально-історичному просторі: визначати просторові (територіальні) межі історичних подій, явищ і процесів; встановлювати залежності між історичним та географічним просторами; визначати локальний, регіональний, національний і глобальний виміри історичних подій, явищ і процесів; пояснювати зумовленість історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей природно-географічним середовищем, взаємодію людини і природи; характеризувати вплив різних чинників на формування громадського простору;

- розкривати цілісність і тяглість історичного процесу: характеризувати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, процесами в часі й просторі; аналізувати взаємозв'язки та взаємовпливи історичних подій, явищ, процесів, вчинків історичних осіб; розпізнавати і пояснювати прояви історичних змін та історичних процесів у певний період (історичну епоху);

- добирати, класифікувати, аналізувати й критично оцінювати джерела історичної та суспільно значущої інформації: добирати відомості, необхідні для виконання пізнавального і творчого завдання; аналізувати та синтезувати історичну інформацію; визначати достовірність історичних джерел, різних інтерпретацій історичної та суспільної інформації; розпізнавати способи маніпулювання інформацією та ознаки пропаганди;

- інтерпретувати факти, явища, процеси минулого і сучасного; формулювати судження, гіпотезу; добирати та оцінювати аргументи для підтвердження певного судження; дискутувати стосовно важливих для суспільства питань минулого та сучасного;

- усвідомлювати власну гідність та ідентичність; аналізувати свою належність до різних спільнот; пізнавати себе, свої якості та здібності, розвивати і конструктивно їх реалізувати на уроках; пояснювати, що означає бути відповідальним громадянином України;

- діяти з урахуванням принципів демократії, прав людини, прав та обов'язків громадянина: доводити необхідність захисту прав і гідності людини; дотримуватися законів, суспільних норм і правил, які не суперечать правам людини і

принципу поваги до людської гідності; тлумачити сутність принципів та механізмів демократії; брати участь у житті школи й громади.

Компетентнісний потенціал освітньої галузі, визначений у Додатку 17 Державного стандарту базової середньої освіти, реалізовуватиметься за рахунок комплексу ключових компетентностей, сформованих наскрізних умінь, ставлень, базових знань. У результаті опанування предмета учні/учениці мають засвоїти основні категорії і поняття, що складають логічну частину *базових знань освітньої галузі*. Кількість годин у пропонованій програмі відповідає рекомендованому навчальному часу, визначеному Типовою освітньою програмою (наказ Міністерства освіти і науки України № 235 від 19.02.2021 р. «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти»).

Пріоритети змісту і структура викладання предмета

Розвиток громадянського суспільства в Україні, послідовна інтеграція української держави в систему європейських і світових цінностей та демократії потребує формування в учнів/учениць знань, навичок, ставлень та ціннісних характеристик для підтримки, захисту й просування цих ідей. У реаліях сучасного українського суспільства гостро актуалізована проблема формування національної та громадянської ідентичностей, оскільки ідентичність громадян, об'єднаних не тільки формальною належністю до однієї держави, а й спільною історичною пам'яттю, системою цінностей і смислів, є фундаментом державності. В цьому контексті історія та громадянська освіта покликані надати учням/ученицям цілеспрямований і змістовний навчальний досвід, що відображатиме історичне минуле й сучасні суспільні реалії та сприятиме розвитку відповідних якостей і компетентностей особистості.

Тому зміст історичного матеріалу в пропонованій програмі базований, зокрема, на таких пріоритетах:

- акцент на формуванні національної та громадянської ідентичностей учнів/учениць;
- людиноцентризм;
- увиразнення національних і загальнолюдських цінностей у минулому й сьогоденні;
- оптимальне поєднання та взаємозв'язок національної, регіональної та локальної історії;
- багатоперспективність і полікультурність;
- зв'язок минулого і сьогодення;
- внутрішньогалузева та міжгалузева інтеграція.

Модельна програма передбачає, що предмет «Всесвітня історія» у 7–9 класах викладається як окремий курс у кожному навчальному році. Водночас формування/розвиток в учнів/учениць розуміння цілісності історичного процесу, увиразнення спільних явищ, тенденцій у минулому і сучасності України, Європи, світу V – початку XX ст. та

особливостей вітчизняного минулого й сьогодення неможливі без внутрішньогалузевої та міжгалузевої інтеграції змісту й діяльності учнів. Тому інтеграцію як один із ключових складників Державного стандарту базової середньої освіти і послідовної реалізації компетентнісного підходу у пропонованій програмі реалізовано за рахунок таких складників:

- викладання курсів у всіх класах здійснюється у хронологічній послідовності – хронологічно узгодженому викладу подій і явищ всесвітньої історії та історії України;
- включення у зміст курсів всесвітньої історії обов'язкового інтегрованого компонента (вступного випереджального та підсумкового узагальнень) на початку і наприкінці кожного класу;
- виокремлення в кожному курсі елементів/сюжетів інтегрованого змісту для цілісного висвітлення перебігу історичного процесу (розгляд подій і процесів української історії у контексті європейської і світової історії, дослідження впливу подій і процесів в Україні на інші країни тощо);
- акцент на формуванні й розвитку ключових компетентностей і наскрізних/предметних умінь освітньої галузі (на рівні визначень і алгоритмів пізнавальної діяльності);
- застосування інтегрованих завдань і проєктів, зокрема через реалізацію рекомендованих у цій програмі видів діяльності;
- збереження наступності з інтегрованим курсом адаптаційного циклу базового рівня освіти (5–6 класи).

Громадянознавчий складник реалізується через застосування загальних категорій (держава, закон, право, суспільні відносини та ін.) та розкриття зв'язків минулого і сучасності на прикладах трансформації найважливіших явищ і процесів суспільного життя: становлення людських спільнот, держав, права, інститутів демократії, громадянства, інституту власності тощо.

Складники програми

За вимогами Типової освітньої програми запропонована модельна програма містить результативний, змістовий і процесуальний складники, структуровані за відповідними рубриками: **«Очікувані результати навчання»**, **«Пропонований зміст навчального предмета»**, **«Види навчальної діяльності»**.

Очікувані результати навчання зорієнтовані на формування/розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти у логічному поєднанні знаннєвого, діяльнісного й смислового компонентів. Подані в програмі формулювання очікуваних результатів навчання учнів/учениць є комплексними. Один і той самий результат може бути досягнутий як їхнім залученням до різних видів навчальної діяльності, так і засвоєнням ними історичних знань і громадянських цінностей.

Зміст кожного курсу складається з розділів, що містять переліки певних історичних сюжетів, не розділених на окремі уроки. Вчитель, орієнтуючись на вимоги щодо очікуваних результатів, самостійно визначає назву теми, кількість і перелік питань до кожного уроку залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей окремих учнів/учениць і класу в цілому, індивідуального стилю викладання тощо.

У програмах курсів відсутня вказівка на кількість навчальних годин за розділами. У межах загальної річної кількості годин учитель самостійно визначає час для роботи над кожним розділом кожної програми, зберігаючи при цьому повноту завдань, визначених як результати і зміст навчання.

Спільними для курсів всесвітньої історії 7, 8 та 9 класів є основні види навчальної діяльності учнів/учениць. Визначення основних видів навчальної діяльності та їх повторюваність зумовлює постійне залучення дитини в активну різноманітну діяльність, що забезпечуватиме реальне досягнення запланованих програмових результатів. Кожний вид навчальної діяльності формує/розвиває компетентності й наскрізні вміння здобувачів/здобувачок освіти.

Організація навчання учнів/учениць 7–9 класів всесвітньої історії передбачає певну динаміку: оперування в кожному наступному класі більшим обсягом інформації, понять і категорій; збільшення обсягів, складності, характеру і видів джерел; урізноманітнення й ускладнення способів діяльності; підвищення ступеня самостійності дитини – від виконання завдання за докладною інструкцією вчителя до власного розв'язання навчальної проблеми.

Запропоновані програмою види навчальної діяльності носять **орієнтовний** характер, тобто учитель/вчителька мають змогу обирати найдоцільніші з них. З урахуваннями теми, завдань, обраних технологій уроку програмою рекомендовано включати такі види діяльності учнів/учениць:

- підготовка коротких (1–2 хв.) усних повідомлень, які підвищують їхню зацікавленість матеріалом та сприяють розвитку низки наскрізних умінь і ключових компетентностей;

- пошукові завдання: пошук інформації у різних джерелах (підручнику, довідниках, інтернет-джерелах тощо), систематизація, оцінювання якості та достовірності інформації з дотриманням такого алгоритму: 1) пошук/опрацювання інформації з різних джерел щодо тлумачення поняття; 2) обговорення набутої інформації в класі; 3) формулювання визначення понять і термінів; порівняння їх з підручником, словником тощо;

- практичні завдання: розв'язання і складання хронологічних задач, креслення схем і таблиць, заповнення контурних карт, створення медіа текстів тощо;

- завдання з розвитку критичного та системного мислення: аналіз і оцінка інформації різноманітних джерел; формулювання запитань до джерела в цілому та поданої в ньому інформації, розрізнення в ньому фактів і суджень; оцінка достовірності, надійності та повноти запропонованих/знайдених джерел та їх інтерпретацій;

- творчі завдання: створення нових навчальних продуктів, в яких поєднані набуті знання, вміння та особистісні погляди на історичне минуле й сьогодення: віртуальні екскурсії; усні/письмові твори-роздуми, малюнки, макети, 3D макети; реконструкції, рольові й імітаційні ігри тощо;
- обговорення та дискусії на основі відкритих та контroversійних питань історії та суспільного життя: висловлення власних суджень щодо тих чи тих історичних особистостей, вчинків людей, підбір аргументів для захисту власної позиції, участь в обговоренні з дотриманням правил дискутування, діалоги з переконанням інших;
- індивідуальні/групові проекти: планування власної діяльності на певний проміжок часу, планування співпраці з іншими у проекті, дослідницька діяльність, співпраця з реалізації проекту та досягнення результатів, презентація результатів проекту.

Пропоновані програмою зміст та орієнтовні види навчальної діяльності пропонують варіанти урізноманітнення організації діяльності учнів/учениць, не обмежуючи академічну свободу і творчість учителя.

Шляхи реалізації програми та особливості організації освітнього процесу

Реалізація мети і завдань предмета «Всесвітня історія» в 7–9 класах можлива за умови активного навчання учнів/учениць, коли вони є суб'єктами навчання: виконують творчі завдання, беруть участь у діалозі, дискусії, ставлять запитання одне одному та вчителю. Така модель навчання потребує від вчителів організації активної діяльності та самостійного дослідження учнів/учениць, врахування багатьох інтересів та інтерпретацій, варіативність думок і відповідей.

Системне застосування методів і технологій активного навчання історії як-от мозковий штурм, дискусія, рольова гра, моделювання, аналіз кейсів (випадків, реальних ситуацій суспільного життя), проектна технологія, взаємонавчання, робота в малих групах, драматизація, портфоліо тощо має системно поєднуватися з іншими методами навчання, зокрема, із роботою з підручником, візуальними та іншими джерелами.

На уроках історії мають бути створені умови, за яких кожний учень і кожна учениця матиме змогу індивідуально чи в парі/групі дослідити історичні й суспільні явища, процеси та події, висловити власне судження чи оцінку, обґрунтувати власну позицію, поміркувати вголос, поділитися враженнями та особистим досвідом. Це потребує створення позитивної атмосфери навчання, ефективного й безпечного освітнього середовища, побудови взаємовідносин учасників освітнього процесу на партнерських засадах і взаємоповазі.

Таблиця для синхронізації курсів історії України та всесвітньої історії в 7–9 класах¹

Клас	Предмет	Розділ навчальної програми
7 клас	Історія України/ Всесвітня історія	Повторення. Вступ Середньовіччя як період розвитку людства
	Всесвітня історія	Розділ 1. Становлення перших держав Середньовіччя
	Історія України	Розділ 1. <i>Виникнення та становлення Русі-України</i>
	Всесвітня історія	Розділ 2. Формування європейського середньовічного суспільства
	Історія України	Розділ 2. <i>Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XI ст.</i>
	Всесвітня історія	Розділ 3. Європейські держави в X–XV ст. Доба вікінгів. Хрестові походи
	Історія України	Розділ 3. <i>Русь-Україна у другій половині XI – першій половині XIII ст.</i>
	Історія України	Розділ 4. <i>Королівство Руське (Галицько-Волинська держава)</i>
	Всесвітня історія	Розділ 4. Матеріальне і духовне життя європейського Середньовіччя
	Історія України	Розділ 5. <i>Руські удільні князівства у складі сусідніх держав. Кримське ханство</i>
	Всесвітня історія	Розділ 5. Виникнення та розвиток держав Центральної та Східної Європи в XI–XV ст.
	Всесвітня історія	Розділ 6. Цивілізації середньовічного Сходу (оглядово)
	Історія України/ Всесвітня історія	Узагальнення до курсу Спадщина Середньовіччя в історії людства та України
8 клас	Історія України/ Всесвітня історія	Повторення. Вступ Ранньомодерна доба в історії людства та України
	Всесвітня історія	Розділ 1. Великі географічні відкриття: зустріч цивілізацій. Зародження капіталістичних відносин
	Всесвітня історія	Розділ 2. Світ ідей. Відродження. Реформація. Бароко
	Всесвітня історія	Розділ 3. Західна і Центральна Європа в XVI–XVII ст.
	Історія України	Розділ 1. <i>Українські землі у складі Речі Посполитої (XVI – перша половина XVII ст.)</i>
	Історія України	Розділ 2. <i>Становлення козацтва (XVI – перша половина XVII ст.)</i>
	Історія України	Розділ 3. <i>Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.</i>

¹ Тут і далі в програмі елементи змісту, які інтегрують історію України та всесвітню історію, подані шрифтом Calibri

	Всесвітня історія	Розділ 4. Османська імперія. Держави Східної Європи в XVI – першій половині XVIII ст.
	Історія України	Розділ 4. <i>Козацька Україна наприкінці 50-х років XVII – на початку XVIII ст.</i>
	Всесвітня історія	Розділ 5. Епоха Просвітництва. Початок модернізації
	Історія України	Розділ 5. <i>Українські землі в 20–90-х роках XVIII ст.</i>
	Всесвітня історія	Розділ 6. Світ східних цивілізацій у XVI–XVIII ст.(оглядово)
	Історія України/ Всесвітня історія	Узагальнення до курсу Історія людства та України в контексті Раннього Нового часу
9 клас	Історія України/ Всесвітня історія	Повторення. Вступ «Довге» XIX століття в історії України та світу
	Всесвітня історія	Розділ 1. Європа в час Французької революції та наполеонівських війн
	Історія України	Розділ 1. <i>Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.</i>
	Всесвітня історія	Розділ 2. Держави Європи та США: політичне і суспільне життя, зовнішня політика (1815–1870 рр.)
	Історія України	Розділ 2. <i>Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.</i>
	Історія України	Розділ 3. <i>Повсякденне життя та культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.</i>
	Всесвітня історія	Розділ 3. Модернізаційні процеси у країнах Європи та США в останній третині XIX – на початку XX ст. «Пробудження Азії»
	Історія України	Розділ 4. <i>Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.</i>
	Історія України.	Розділ 5. <i>Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.</i>
	Всесвітня історія	Розділ 4. Міжнародні відносини (друга половина XIX – початок XX ст.)
	Історія України	Розділ 6. <i>Україна початку XX ст. перед викликами модернізації</i>
	Всесвітня історія	Розділ 5. Розвиток культури та повсякденне життя (кінець XVIII – початок XX ст.)
	Історія України	Розділ 7. <i>Повсякденне життя та культура України в середині XIX – на початку XX ст.</i>
Історія України/ Всесвітня історія	Узагальнення до курсу Історія людства та України в контексті Нового часу	

ОСНОВНА ЧАСТИНА

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. 7 клас

Кількість годин: 35 (рекомендована 1 год. на тиждень)

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмету	Види навчальної діяльності
Вступ (інтегрований з предметом «Історія України»)²		
<p>Учень/учениця</p> <p><i>Називає</i> цивілізації стародавніх часів та їхні здобутки, <i>описує</i> спадщину мешканців України у стародавню добу</p> <p><i>Користується</i> історичною періодизацією для характеристики історичного періоду Середніх віків (Середньовіччя) як періоду між історією Стародавнього світу та Новою історією</p> <p><i>Називає і пояснює</i> хронологічні межі та періодизацію Середньовіччя</p> <p><i>Наводить приклади змін та неперервності в історії суспільства</i> на прикладі Стародавнього світу і Середньовіччя</p> <p><i>Називає</i> основні події і явища Стародавнього світу і Великого переселення народів</p> <p><i>Визначає на карті напрямки</i> Великого переселення народів і розселення слов'ян, перебіг подій, явищ, процесів Великого переселення народів та <i>описує</i> їх за картою</p> <p><i>Характеризує види джерел з історії</i></p>	<p>Середньовіччя як період розвитку людства. Періодизація Середньовіччя</p> <p>Україна в контексті європейського Середньовіччя</p> <p>Велике переселення народів та його наслідки. Розселення слов'ян</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> «Велике переселення народів на карті Європи» «Питання «прабатьківщини» слов'ян: що відомо» «Слов'яни на мапі Європи у IV-VI ст.» «Що таке літопис, хроніка»</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування хронологічних меж та періодизації Середньовіччя Самостійний пошук 2–3 джерел для характеристики суспільних змін у добу Середньовіччя в Європі та в Україні</p> <p><i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного і системного мислення:</i> Складання порівняльної таблиці «Ознаки культурно-історичних періодів Стародавнього світу і Середньовіччя» Формулювання запитань до історичних джерел з історії Середньовіччя Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення особливостей Середньовіччя як періоду між історією Стародавнього</p>

² Елементи змісту, які інтегрують історію України та Всесвітню історію, подані шрифтом Calibri

<p>Середньовіччя та їхні особливості, <i>виявляє</i> смислові зв'язки між різними фрагментами інформації та джерелами різних видів з історії Середньовіччя</p> <p><i>Називає</i> основні події і явища Стародавнього світу і Великого переселення народів</p>		<p>світу та Новою історією</p>
<p>Розділ 1. СТАНОВЛЕННЯ ПЕРШИХ ДЕРЖАВ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ</p>		
<p><i>Називає час</i> утворення Франкської та Візантійської імперій, виникнення ісламу</p> <p><i>Пояснює</i> культурно-історичні витоки різних систем літочислення на прикладі християнства та ісламу</p> <p><i>Розташовує у хронологічній послідовності</i> відомості з історії раннього Середньовіччя та <i>укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного</i> в історичних подіях, явищах і процесах у Візантії, Франкській імперії, Арабському халіфаті</p> <p><i>Розрізняє</i> економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства раннього Середньовіччя і <i>пояснює</i> їхній взаємовплив</p> <p><i>Характеризує організацію влади</i> у «варварських королівствах», Франкській та Візантійській імперіях, Арабському халіфаті</p> <p><i>Встановлює взаємозв'язки</i> між подіями, явищами і вчинками історичних діячів, наводить приклади, висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому та сучасності</p>	<p>Утворення «варварських королівств»</p> <p>Франкська держава. Хлодвіг. Завоювання Карла Великого. Імперія франків. Занепад і поділ імперії</p> <p>Візантійська імперія доби Юстиніана. Розквіт Візантії за Македонської династії та династії Комнінів</p> <p>Культура Візантії.</p> <p>Вплив культури Візантії на духовний розвиток Русі-України</p> <p>Природно-географічні умови Аравійського півострову.</p> <p>Виникнення ісламу. Мухаммад. Арабські завоювання. Арабський халіфат.</p> <p>Арабо-мусульманська культура</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> «Карл Великий», «Культура Візантії», «природно-географічні умови Аравії»</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять «варварське королівство», «експансія», «іслам», «Коран», «халіфат»</p> <p>Створення кластерів, хмарин слів</p> <p>Самостійний добір джерел для характеристики Франкської держави, Імперії франків, Арабського халіфату, Візантійської імперії</p> <p><i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i> Розв'язання/складання хронологічних задач за темами розділу</p> <p>Внесення відомостей із розділу укладання до синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в добу раннього Середньовіччя»</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення причин розквіту та розпаду Франкської імперії, Візантії, Арабського халіфату</p> <p>Формулювання оцінювальних суджень про діяльність</p>

<p><i>Показує на карті територію «варварських королівств», імперії Карла Великого, напрямки завойовницьких походів арабів</i></p> <p><i>Позначає на карті історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів раннього Середньовіччя</i></p> <p><i>Формулює запитання щодо наслідків діяльності людини в природі доби раннього Середньовіччя</i></p> <p><i>Визначає наслідки Великого переселення народів, розпаду імперії Карла Великого, виникнення ісламу й завойовницьких походів арабів</i></p> <p><i>Самостійно добирає інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір</i></p> <p><i>Аргументує власні судження за допомогою історичних фактів, наявних досліджень, доступних історичних джерел та з урахуванням гуманістичних цінностей</i></p>		<p>історичних осіб (у межах тем розділу), внесок франкської, візантійської та арабо-мусульманської культур у світову історію</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Історична довідка: «Наслідки Великого переселення народів»/«Наслідки розпаду імперії Карла Великого для сучасної Європи» Історичні портрети: Хлодвіг/Карл Великий/Мухаммад Презентація «Кодекс Юстиніана»/«Вплив культури Візантії на духовний розвиток Русі-України»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Чому Карла прозвали Великим? Чи був неминучим розпад імперії Карла Великого? Які чинники обумовили розквіт Візантії? У чому особливості державного устрою Арабського халіфату? Чи є спільне в християнстві та ісламі? Якщо так, то що саме?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Як виник іслам та ісламське літочислення Коран – священна книга мусульман Візантійська та арабо-мусульманська культури: найвизначніші пам'ятки Салічна правда – правова пам'ятка франків Слов'яни – сусіди франкської імперії Сучасні країни Аравійського півострова</p>
<p>Розділ 2. ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА</p>		
<p><i>Характеризує діяльність людини у природно-географічному середовищі в Середньовіччі, наводить приклади впливу людини на природу в</i></p>	<p>Взаємодія людини і природи в просторі Європи, України Рух населення.</p>	<p><i>Короткі повідомлення учнів:</i> «три стани середньовічного суспільства», «еретики середньовічної Європи»</p>

<p>минулому і сьогодні</p> <p><i>За історичними джерелами визначає особливості суспільних відносин епохи феодалізму</i></p> <p><i>Описує явища і процеси, пов'язані з рухом середньовічного населення та колонізацією за картою</i></p> <p><i>Показує на карті найбільші міста Європи, основні торговельні шляхи Середньовіччя, територію поширення християнства</i></p> <p><i>Визначає причини, описує перебіг, встановлює сутність і наслідки колонізаційних та міграційних процесів Середньовіччя</i></p> <p><i>Ставить обґрунтовані/доречні запитання до змісту здобутої інформації (у межах теми)</i></p> <p><i>Визначає поєднання політичних, економічних, соціальних, технологічних, культурних та інших чинників, які впливали один на одного і творили середньовічну епоху</i></p> <p><i>Використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики середньовічних і сучасних соціокультурних явищ, процесів</i></p> <p><i>Визначає та пояснює, що для людини Середньовіччя означала належність до соціокультурної спільноти</i></p> <p><i>Пояснює, як належність до різних спільнот і зовнішні чинники впливали на формування поглядів та переконань середньовічної людини</i></p>	<p>Внутрішня і зовнішня колонізація.</p> <p>Три стани середньовічного суспільства.</p> <p>Феодалізм.</p> <p>Середньовічне місто та його мешканці. Середньовічні міста на українських землях.</p> <p>Роль християнської церкви в ранньому Середньовіччі.</p>	<p><i>Пошукові завдання:</i></p> <p>З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «внутрішня колонізація», «зовнішня колонізація», «міграція», «християнська церква», «стан», «станове суспільство», «феод», «феодалізм», «васалітет», «Ганза», «гільдія», «лихварство», «майстер», «міська комуна», «підмайстер», «учень», «цех»</p> <p>Складання речень, ребусів, кросвордів із тем розділу</p> <p>Самостійний вибір/добір джерел для розв'язання запропонованого завдання за заданими критеріями з тем розділу</p> <p><i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Опрацювання карт/контурних карт за темами розділу</p> <p>Письмовий/усний опис способу життя представників основних станів середньовічного суспільства на основі історичних реконструкцій та речових джерел</p> <p>Аналіз візуальних джерел щодо взаємодії людини і природи, християнської церкви (у межах теми за запропонованим алгоритмом)</p> <p>Зіставлення даних карти з текстом підручника та іншими джерелами для пояснення впливу клімату, географічного розташування, доступу до природних ресурсів на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій та впливу діяльності людини на природу в епоху Середніх віків</p> <p>Визначення на основі джерел причин, сутності і наслідків колонізаційних та міграційних процесів Середньовіччя (складання схем, ментальної карти)</p> <p>Складання схеми/опису подій на основі карти «Торговельний світ Середньовічної Європи»</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p>
--	---	--

		<p>Підготовка презентації (п'єси, «живої» картини) повсякденного життя у феодальному замку, міському будинку (майстерня, крамниця), селянській господі</p> <p>Створення малюнку середньовічного міста / сільської громади</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Чому роль християнської церкви у суспільстві постійно зростала? Чи сприяв цеховий устрій розвитку економіки?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Як працював середньовічний цех Ієрархія християнської церкви та її роль у суспільстві Поширення Магдебурзького права в українських землях</p>
--	--	--

Розділ 3. ЄВРОПЕЙСЬКІ ДЕРЖАВИ В X–XV СТ. ДОБА ВІКІНГІВ. ХРЕСТОВІ ПОХОДИ

<p><i>Демонструє</i> знання перебігу подій, явищ, процесів у часі в межах X–XV ст.</p> <p><i>Називає час</i> походів вікінгів, нормандського завоювання Англії, хрестових походів, Реконкісти, Столітньої війни, утворення Священної Римської імперії «Війни троянд»; <i>дати</i> початку скликання англійського парламенту та Генеральних штатів у Франції, ухвалення «Великої хартії вольностей»</p> <p><i>Укладає</i> синхронізовану хронологічну таблицю «Європа в X–XV ст.»</p> <p><i>Встановлює</i> взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками історичних діячів середньовічної епохи, <i>наводить приклади</i></p>	<p>Походи і завоювання вікінгів.</p> <p>Вплив військово-торгових груп норманів-русі на землях Русі-України</p> <p>Хрестові походи. Духовно-рицарські ордени</p> <p>Середньовічні держави: від роздробленості до станово-представницьких монархій</p> <p>Франція в XI–XV ст. Столітня війна. Об'єднання Франції</p> <p>Англія в XI–XV ст. «Велика хартія вольностей». «Війна</p>	<p><i>Короткі повідомлення учнів:</i> походи вікінгів, хрестові походи (дитячий хрестовий похід), духовно-рицарські ордени, Реконкіста в Іспанії, середньовічна Венеція</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «вікінги», «Генеральні штати», «династична унія», «духовно-рицарські ордени», «парламент» («кортеси», «сейм»), «Реконкіста», «станово-представницька монархія», «феодална роздробленість», «хрестові походи» Добір інформації за визначеними критеріями із встановленням виду, часу і місця появи джерела, його призначення і авторства для виконання завдань (відповіді на запитання, розв'язання проблеми тощо)</p>
--	---	---

<p><i>Визначає передумови, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів Середньовіччя</i></p> <p><i>Показує на карті та описує на основі карти історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів, зокрема: походи вікінгів, хрестові походи, Реконкісту, Столітню війну, кордони середньовічних держав, порівнює інформацію з різних карт, визначає її повноту</i></p> <p><i>Перетворює інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу в текстову форму і навпаки</i></p> <p><i>Встановлює вид, час і місце появи, призначення і авторство історичного джерела</i></p> <p><i>За самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір</i></p> <p><i>На основі аналізу джерела ідентифікує події та явища політичної, соціальної, економічної, культурно-інтелектуальної історії, історії повсякденності Середньовіччя</i></p> <p><i>Аргументує за допомогою історичних фактів вплив на поведінку людини подій політичного, економічного та духовного життя</i></p> <p><i>Аргументує важливість Хартії вольностей для подальшого розвитку ідей щодо прав людини</i></p> <p><i>Наводить приклади способів впливу громадян на політичні та суспільні процеси у добу Середніх віків й нині</i></p> <p><i>Оцінює якість виконання роботи за допомогою</i></p>	<p>троянд»</p> <p>Реконкіста. Династична унія Ізабелль I і Фернандо II та утворення Королівства Іспанії</p> <p>Священна Римська імперія. Устрій. Закріплення роздробленості</p> <p>Італійські торговельні республіки: Генуя, Венеція</p>	<p>З'ясування способів пошуку та нагромадження інформації для характеристики змін у розвитку окремої країни у зазначених хронологічних межах Середньовіччя</p> <p><i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення</i></p> <p>Складання опитувальника/тесту для перевірки знань за розділом (на розташування в хронологічній послідовності відомостей про походи вікінгів, формування середньовічних держав (від роздробленості до станово-представницьких монархій/республік), хрестові походи і держави хрестоносців тощо)</p> <p>Укладання синхроністичної таблиці подій і явищ у країнах середньовічної Європи (в означені століття, в межах розділу)</p> <p>Укладання порівняльних таблиць явищ і процесів, що відбувались X–XV ст.</p> <p>Складання таблиці/опису подій на основі карти («Хрестові походи», «Походи вікінгів» тощо)</p> <p>Усний/письмовий опис важливих подій і явищ життя країн Європи в X–XV ст. на основі історичних реконструкцій та історичних джерел (на прикладі однієї держави на вибір)</p> <p>Аналіз історичного джерела для ідентифікації подій і явищ соціально-політичного життя країн Середньовіччя та їхнього взаємозв'язку</p> <p>Порівняння (усне/письмове за таблицею) середньовічних монархій Західної Європи (на вибір учителя)</p> <p>Визначення на основі джерел причин і наслідків хрестових походів, Реконкісти, Столітньої війни, «Війни троаянд»</p>
---	--	---

<p>рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку</p>		<p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Твір «Щоденник учасника походу вікінгів/хрестового походу» Розгорнутий план «Найсуттєвіші зміни, що відбувались у розвитку держав у X–XV ст.» Сценарій науково-популярного, короткометражного фільму щодо важливої події доби Середньовіччя</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> У чому значення принципу недоторканності особи для становлення правової культури європейської цивілізації? Яка цінність «Великої хартії вольностей» для сучасних європейців, її значення для становлення європейської правової культури? Чому перемогу в Столітній війні здобула Франція? Як пов'язане існування в багатьох демократичних країнах суду присяжних із демократичним ладом?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Жанна д'Арк та її самопожертва Військо та кораблі вікінгів Англійський парламент у Середньовіччі та сьогодні</p>
<p>Розділ 4. МАТЕРІАЛЬНЕ І ДУХОВНЕ ЖИТТЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ</p>		

<p><i>Укладає таблиці узагальнення щодо наукових і технічних досягнень, архітектури та мистецтва Середньовіччя, наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах епохи</i></p> <p><i>Називає хронологічні межі Раннього Відродження, дату розколу християнської церкви, час винайдення книгодрукування</i></p> <p><i>Виявляє і пояснює ознаки культурно-історичних явищ періоду Середньовіччя</i></p> <p><i>Пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів від панівних суспільних ідей Раннього Відродження та гуманізму</i></p> <p><i>Наводить приклади змін та неперервності в історії культури Середньовіччя, пояснює цю взаємодію</i></p> <p><i>Показує/позначає на карті пам'ятки культури Середньовіччя</i></p> <p><i>За самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для характеристики пам'яток культури епохи V – XV ст., аргументує свій вибір</i></p> <p><i>Визначає риси і пояснює цілісність епохи Середньовіччя у політичній, економічній, соціальній, культурно-інтелектуальній сферах</i></p> <p><i>Формулює та висловлює судження стосовно суспільних ідей з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації</i></p> <p><i>Створює власний інтелектуальний продукт, дотримуючись засад академічної доброчесності</i></p>	<p>Церковний розкол 1054 р. Католицька церква в XI–XV ст.</p> <p>Середньовічні школи та університети. Юрій Дрогобич.</p> <p>Школи Русі-України, Волинсько-Галицької держави</p> <p>Наукові й технічні досягнення</p> <p>Книгодрукування. Архітектура і мистецтво</p> <p>Раннє Відродження. Гуманізм</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> освіта і школа в Середньовіччі, технічні винаходи доби Середніх віків, винахід книгодрукування, видатні пам'ятки архітектури раннього Відродження, інквізиція</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «вітраж», «готичний стиль», «гуманізм», «еретик», «інквізиція», «Раннє Відродження», «романський стиль», «університет» Складання речень, ребусів, кросвордів, хмар слів із тем розділу Самостійний вибір/добір джерел для характеристики змін в архітектурі і мистецтві, опису і моделювання пам'яток періоду</p> <p><i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i> Укладання таблиць узагальнення щодо наукових і технічних досягнень, архітектури та мистецтва Середньовіччя Порівняння за допомогою таблиць і визначення спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах (католицька і православна церква, громадські простори Стародавнього світу і Середньовіччя, скульптура античності і Середньовіччя) Укладання схем: основні чинники, що сприяли Відродженню, основні риси мистецтва Середньовіччя, ідеї Відродження, їхні прояви в житті суспільства Висловлення суджень щодо причин і наслідків змін у розвитку духовного світу людини в період Середньовіччя</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p>
--	---	--

<p><i>Характеризує</i> об'єкти громадського простору Середньовіччя за певними критеріями</p> <p><i>Пояснює</i> важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури Середньовіччя та туристичних об'єктів</p> <p><i>Визначає належність культурно-історичних пам'яток</i> до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн, цивілізацій</p> <p><i>Використовує інформацію із суміжних галузей знань</i> для характеристики тогочасних культурних явищ і процесів</p> <p><i>Пояснює і наводить приклади</i> єдності, розмаїття і багатовимірності Середньовіччя та його впливу на сучасність</p> <p><i>Формулює і аргументовано висловлює</i> власну думку, відстоює у дискусії власні погляди та переконання (із тем розділу)</p>		<p>Повідомлення: Юрій Дрогобич – ректор Болонського університету</p> <p>Твір «Життя середньовічного студента», «Диспут у середньовічному університеті»</p> <p>Віртуальна екскурсія пам'ятками архітектури Середньовіччя</p> <p>Підготовка та представлення презентацій, планів та/або описів віртуальних екскурсій «Пам'ятки мистецтва Середньовіччя»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Чому в середньовічному суспільстві з'являлися еретики?</p> <p>Чому Йоганна Гутенберга називають батьком книгодрукування?</p> <p>Чому Відродження почалось в Італії?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i></p> <p>Пам'ятки Середньовіччя в музеях</p> <p>Болонський університет у Середньовіччі й нині</p> <p>Внесок Роджера Бекона та Йоганна Гутенберга у світову науку та освіту</p>
Розділ 5. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ В XI–XV СТ.		
<p><i>Демонструє</i> знання перебігу подій, явищ, процесів у часі в країнах Центральної та Східної Європи в XI–XV ст.</p> <p><i>Називає</i> час гуситських війн, монгольської навали на Східну Європу, утворення Польського, Угорського, Чеського королівств, Османської імперії, Золотої Орди, Новгородської боярської республіки, Великого князівства Московського, дату Грюнвальдської битви, падіння Константинополя</p>	<p>Велике князівство Литовське за правління Ольгерда (Дмитра) Гедиміновича.</p> <p>Українські землі в складі Великого князівства Литовського</p> <p>Польське королівство за Казимира III. Українські землі в складі польського королівства</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i></p> <p>підпорядкування Московського князівства Монгольській імперії (Золотій Орді), Грюнвальдська битва, культура Османської імперії</p> <p><i>Пошукові завдання:</i></p> <p>З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «гуситські війни», «боярська республіка», «турки-османи»</p> <p>Складання речень-прикладів на історичному матеріалі</p> <p>Створення хмар слів, кластерів до наведених понять</p>

<p><i>Укладає синхронізовану хронологічну таблицю «Країни Центральної та Східної Європи у XI–XV ст.»</i></p> <p><i>Показує/позначає на карті історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів у країнах Центральної та Східної Європи у XI–XV ст., території Польщі, Угорщини, Чехії, Великого князівства Московського, Новгородської боярської республіки, Золотої Орди, напрямки походів монголів</i></p> <p><i>Пояснює і наводить приклади єдності, розмаїття, багатомірності та взаємовпливів минулого країн Центральної та Східної Європи в XI–XV ст. та їхній вплив на сучасність</i></p> <p><i>Висловлює обґрунтовані судження щодо ролі історичних постатей (у межах розділу)</i></p> <p><i>Пояснює причини, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів, використовуючи відповідні поняття і терміни (в межах розділу)</i></p> <p><i>Аргументує власні судження за допомогою історичних фактів, доступних історичних джерел та з урахуванням гуманістичних цінностей із тем розділу</i></p> <p><i>Виявляє інтереси різних спільнот/ груп суспільства країн Центральної та Східної Європи і визначає шляхи їх узгодження для розв'язання проблем відповідних спільнот/ груп</i></p>	<p>Боротьба Великого князівства Литовського та Польського королівства з Тевтонським орденом</p> <p>Угорське королівство за Стефана I</p> <p>Гуситські війни в Чехії.</p> <p>Монгольське панування.</p> <p>Новгородська боярська республіка. Устрій та територіальні загарбання Великого князівства Московського в XIV – на початку XVI ст.</p> <p>Костянтин Острозький. Битва під Оршею.</p> <p>Утворення Османської імперії. Правління Мехмеда II.</p> <p>Культура Османської імперії</p>	<p>Добір інформації з кількох джерел (із встановленням особливостей і достовірності історичних джерел) для виконання завдання (відповіді на запитання, розв'язання проблеми тощо)</p> <p><i>Практичні завдання з розвитку критичного та системного мислення</i></p> <p>Розв'язання/складання хронологічних задач/завдань з обчислення часу (в межах розділу);</p> <p>Складання хронологічних і синхроністичних таблиць з історії країн регіону</p> <p>Формулювання запитань до історичних джерел з тем розділу</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації з різних джерел для пояснення сутності, причин і наслідків подій і явищ; порівняння явищ і процесів, що відбувались в різних країнах Центральної та Східної Європи у XI–XV ст.</p> <p>Формулювання суджень про діяльність історичних осіб (у межах розділу)</p> <p>Складання порівняльних, причиново-наслідкових схем, таблиць, інфографіки з характеристики зовнішньої та внутрішньої політики правителів держав Центральної та Східної Європи у XI–XV ст.</p> <p>Самостійний вибір/добір джерел для відповідей на запропоновані запитання та виконання завдань із тем розділу</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Медійна реконструкція історичних подій: «Грюнвальдська битва», «Завоювання Новгорода Москвою», «Штурм Константинополя турками»</p> <p>Історичні портрети (на вибір): Ольгерд Гедимінович, Казимир III, Стефан I, Ян Гус, Ян Жижка, Мехмед II);</p> <p>Уявне інтерв'ю із сучасником гуситських війн/</p>
---	--	--

		<p>Грюнвальдської битви, штурму/оборони Константинополя</p> <p>Сценарій короткометражного фільму: «Кревська унія і Україна», «Падіння Константинополя» (на вибір)</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Як географічне положення Польщі впливало на її розвиток?</p> <p>Як напис «Любіть один одного, бажайте всім правди» на пам'ятнику Яну Гусу в м. Прага (Чехія) розкриває філософію життя цього діяча?</p> <p>Які наслідки для різних країн Європи мали завоювання турків-османів?</p> <p>Кого нині прозивають «яничарами»?</p> <p>У чому взаємовплив культур і цивілізацій в період Середньовіччя?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i></p> <p>Велике князівство Литовське і Україна: взаємозв'язки і взаємовпливи</p> <p>За що і як боролись гусити</p> <p>Софійські собори: коли, чому, хто їх зводили</p> <p>Зв'язки Русі-України та Волинсько-Галицької держави із європейськими країнами</p>
--	--	---

Розділ 6. ЦИВІЛІЗАЦІЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ (оглядово)

<p><i>Визначає віддаленість і тривалість</i> подій, явищ, процесів у різних країнах (у межах розділу)</p> <p><i>Визначає</i> причини змін у житті суспільства країн Середньовічного Сходу (з допомогою вчителя)</p> <p><i>Наводить</i> приклади змін та неперервності в</p>	<p>Делійський султанат.</p> <p>Досягнення індійської культури</p> <p>Держава і суспільство в середньовічному Китаї.</p> <p>Досягнення китайської культури</p> <p>Суспільство та культура</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i></p> <p>Досягнення культури Китаю, Індії, Японії</p> <p><i>Пошукові завдання:</i></p> <p>З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «Піднебесна імперія», «каста», «індуїзм» «султанат»</p> <p>Створення хмар слів, кластерів до зазначених понять, складання речень-прикладів на історичному матеріалі</p>
---	--	--

<p>історії суспільств Середньовічного Сходу</p> <p><i>Визначає</i> належність культурно-історичних пам'яток, господарських об'єктів до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн, цивілізацій Середньовічного Сходу</p> <p><i>Характеризує</i> діяльність людини у природно-географічному середовищі країн Середньовічного Сходу в різні історичні періоди, <i>наводить приклади</i> впливу людини на природу в минулому і сьогоденні, чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій, <i>визначає</i> тенденції економічного розвитку</p> <p>За самостійно визначеними критеріями <i>добирає</i> інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір (у межах розділу)</p> <p><i>Формулює і аргументовано висловлює, відстоює</i> у дискусії власні погляди та переконання з тем розділу</p>	<p>середньовічної Японії</p>	<p>Добір інформації з кількох джерел (із встановленням їх особливостей і достовірності) для виконання завдання, наприклад, відповіді на запитання щодо значення культурних досягнень середньовічних Японії, Китаю та Індії для формування європейського культурного простору</p> <p><i>Практичні завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Розв'язання/складання хронологічних задач/завдань з обчислення часу (в межах розділу);</p> <p>Складання хронологічних і синхроністичних таблиць з історії країн регіону</p> <p>Формулювання запитань до історичних джерел із тем розділу</p> <p>Формулювання аргументів щодо особливостей розвитку країн Середньовічного Сходу на основі аналізу джерел</p> <p>Самостійний вибір/добір джерел для відповідей на запропоновані запитання та виконання завдань із тем розділу</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Розробка і презентація уявних екскурсій до середньовічних пам'яток культури Китаю, Японії та Індії</p> <p>Складання кросвордів, текстів, ребусів на матеріалі розділу</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Як географічне положення кожної з країн регіону впливало на її розвиток?</p> <p>Які особливості китайського/індійського/японського середньовічного суспільства вплинули на сучасний розвиток цих країн?</p> <p>Які знання про середньовічний Китай допоможуть</p>
--	------------------------------	--

		<p>осягнути його сьогодення? Хто такі самураї і який їхній вплив на японське суспільство?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Підготовка й представлення презентації (вікторини, квесту) про культурні досягнення середньовічного Сходу, які вплинули на формування європейського культурного простору Особливості державного устрою Китаю Китайська армія: особливості озброєння і тактики Особливості японського художнього мистецтва</p>
<p>Інтегроване узагальнення до курсу. Спадщина Середньовіччя в історії людства і України</p>		
<p><i>Визначає</i> характерні ознаки Середньовіччя</p> <p><i>Називає і пояснює</i> хронологічні межі середньовічного періоду в історії світу й України та його особливості</p> <p><i>Розкриває</i> період Середньовіччя в Україні як княжу добу, періоди якої збігаються з відповідними періодами європейської історії</p> <p><i>Визначає</i> риси і <i>пояснює</i> цілісність історичних періодів Середньовіччя у політичній, економічній, соціальній, культурно-інтелектуальній сферах</p> <p><i>Визначає</i> на підставі укладеної протягом навчального року синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в добу Середньовіччя» місце Русі-України в загальноєвропейських політичних, господарських і культурних процесах</p>	<p>Особливості історичного розвитку людства в епоху Середніх віків</p> <p>Україна в подіях, явищах і процесах середньовічної Європи. Здобутки середньовічного русько-українського суспільства</p> <p>Внесок Русі-України у формування європейської цивілізації</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> Особливості середньовічних міст (регіон – на вибір учня/учениці), «Визначні події/постаті/пам'ятки середньовічної історії Русі-України, Європи, світу»</p> <p><i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i> Опрацювання карт/контурних карт із тем розділу Складання порівняльних, причино-наслідкових схем, таблиць, інфографіки з тем розділу</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для пояснення цивілізаційних здобутків середньовічного українського, європейського, східного суспільств, формулювання суджень про діяльність історичних осіб (у межах тем розділу)</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Історичне есе: значення середньовічних держав на території України для подальшого розвитку</p>

<p><i>Показує на карті основні історичні об'єкти V – XV ст.</i></p> <p><i>Характеризує діяльність людей у природно-географічному середовищі в різні періоди Середньовіччя, наводить приклади впливу людини на природу в минулому і сьогоденні</i></p> <p><i>Встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами у різних країнах середньовічної Європи</i></p> <p><i>Пояснює взаємопов'язаність і взаємозалежність процесів господарського, соціального, політичного й культурного життя русько-українського, візантійського та європейських суспільств</i></p> <p><i>Пояснює і наводить приклади єдності, розмаїття і багатомірності середньовічного минулого Європи, Русі-України та їхнього впливу на сучасність</i></p> <p><i>Характеризує цивілізаційні здобутки русько-українського суспільства у IX–XV ст.</i></p> <p><i>Наводить приклади, висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в історії Середньовіччя та сучасності</i></p>		<p>українського суспільства/культури (на вибір учня/учениці)</p> <p>Презентації/уявні екскурсії: Київ і київська земля XII–XIII ст., Чернігівське і Переяславське князівства XII–XIII ст., Волинське і Галицьке князівства XII–XIII ст., Волинсько-Галицьке князівство – «Держава Романовичів» XIII–XIV ст.</p> <p>Підготовка та представлення презентацій, описів здобутків населення України у IX–XV ст.</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Що можемо називати спадщиною Середньовіччя в історії Європи та світу?</p> <p>Що у спадщині Русі-України можна вважати внеском в загальноєвропейську культурну спадщину?</p> <p>Що би ви назвали «уроками» Середньовіччя?</p> <p>Як проявились візантійська, руська та західноєвропейська (католицька) культурні традиції в пам'ятках культури Середньовіччя?</p> <p>У чому виявляються особливості українського Середньовіччя порівняно з історією Західної Європи?</p>
--	--	--

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. 8 клас

Кількість годин: 35 (рекомендована 1 год. на тиждень)

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмету	Види навчальної діяльності
Вступ. Ранньомодерна доба в історії людства і України		

<p>Учень/учениця</p> <p><i>Наводить приклади змін та неперервності в історії суспільства на прикладі Середньовіччя</i></p> <p><i>Називає і пояснює хронологічні межі та періодизацію Нового часу</i></p> <p><i>Користується історичною періодизацією для характеристики Раннього Нового часу в Україні</i></p> <p><i>Визначає риси і пояснює цілісність історичних періодів Стародавнього світу, Середньовіччя і Нового часу в політичній, економічній, соціальній, культурно-інтелектуальній сферах</i></p> <p><i>Характеризує види джерел з історії Раннього Нового часу та їхні особливості. Джерела з історії України Ранньомодерної епохи</i></p>	<p>Середньовіччя та його місце в історії людства та України</p> <p>Періодизація Нового часу (Модерної доби) як періоду розвитку людства</p> <p>Особливості Раннього Нового часу (Ранньомодерної доби) в історії людства</p> <p>Україна в контексті Ранньомодерної епохи</p> <p>Історичні джерела Ранньомодерної доби</p>	<p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «Новий час (Модерна доба)», «Ранній Новий час (Ранньомодерна доба)»</p> <p><i>Практичні завдання та завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i> Укладання синхронізованої хронологічної таблиці «Європа та Україна в Ранньомодерну добу» (початок роботи) Опрацювання карти за темою Формулювання запитань до історичних джерел Раннього Нового часу Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення особливостей Нового часу</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> У чому, на вашу думку, будуть відмінності Раннього Нового часу від Середньовіччя? Наведіть приклади. У чому особливості джерел Раннього Нового часу?</p>
<p>Розділ 1. ВЕЛИКІ ГЕОГРАФІЧНІ ВІДКРИТТЯ: ЗУСТРІЧ ЦИВІЛІЗАЦІЙ. ЗАРОДЖЕННЯ КАПІТАЛІСТИЧНИХ ВІДНОСИН</p>		
<p><i>Називає основні події і явища епохи Великих географічних відкриттів та становлення капіталістичних відносин</i></p> <p><i>Називає і пояснює хронологічні межі Великих географічних відкриттів.</i></p> <p><i>Розташовує в хронологічній послідовності відомості з історії Великих географічних відкриттів та укладає синхроністичну таблицю</i></p>	<p>Цивілізації доколумбової Америки</p> <p>Великі географічні відкриття: передумови, причини, хід та наслідки</p> <p>Завоювання європейцями Нового світу</p> <p>Виникнення колоніальних імперій</p> <p>Вплив Великих географічних відкриттів на світобачення, суспільне та повсякденне життя населення Європи та Нового світу</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> Великі географічні відкриття; подорожі Христофора Колумба, Васко да Гама, Фернана Магеллана</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «буржуазія», «зустріч цивілізацій», «капіталізм», «колоніальна імперія», «конкіста», «мануфактура», «найманий працівник» Створення кластерів, хмарин слів Самостійний добір джерел для характеристики доколумбових цивілізацій</p>

<p><i>Позначає на карті територіальні межі доколумбових цивілізацій, перебіг Великих географічних відкриттів та об'єкти, що відображають просторове розширення впливу європейської цивілізації на світ (колонізовані європейцями землі, напрямки нових торговельних шляхів і центри світової торгівлі XVI–XVII ст.)</i></p> <p><i>Відстежує і пояснює змінність і варіативність назв об'єктів історичного та географічного просторів (на прикладі епохи Великих географічних відкриттів)</i></p> <p><i>Використовує інформацію із суміжних галузей знань (географії, математики, природознавства) для характеристики суспільних подій, явищ, процесів епохи Великих географічних відкриттів та становлення капіталістичних відносин</i></p> <p><i>Наводить приклади різних тлумачень значення та наслідків Великих географічних відкриттів для корінного населення Америки</i></p> <p><i>Аналізує причини та наслідки дискримінації та утисків корінного населення колоніальних імперій</i></p> <p><i>Встановлює взаємозв'язки між подіями та явищами епохи Великих географічних відкриттів, висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому та сучасності</i></p>	<p>Становлення капіталістичних відносин</p>	<p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Опрацювання карт/контурних карт із тем розділу Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Великі географічні відкриття» Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з різних історичних джерел, для пояснення передумов, причин, та наслідків Великих географічних відкриттів Формулювання суджень про внесок доколумбових цивілізацій у світову історію</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Історична довідка: «Наслідки Великих географічних відкриттів для Європи та корінного населення доколумбової Америки» Історичні портрети: Христофор Колумб/ Васко да Гама / Фернан Магеллан Мистецтво доколумбових цивілізацій Есе «Один день із життя мореплавця/власника мануфактури/купця/найманого працівника/селянина» Віртуальна екскурсія містами доколумбової Америки</p> <p>Підготовка медіатексту на тему «Які теперішні географічні назви пов'язані з епохою Великих географічних відкриттів?»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Які винаходи та науково-технічні досягнення уможливили далекі морські подорожі та нові географічні відкриття? Чому, на вашу думку, Америку не названо на честь Колумба? Як змінилися світобачення та спосіб життя мешканців Європи та Нового світу після Великих географічних</p>
---	---	--

<p><i>Формулює запитання</i> щодо наслідків діяльності людини в природі доби Раннього Нового часу</p> <p><i>Визначає вплив</i> Великих географічних відкриттів та становлення капіталістичних відносин на світобачення, суспільне та повсякденне життя населення Європи та Нового світу</p> <p><i>Самостійно добирає</i> інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір (в межах розділу)</p> <p><i>Втілює</i> результати пізнавальної діяльності в медіа текстах на тему наслідків Великих географічних відкриттів в історії людства</p>		<p>відкриттів?</p> <p>Яку роль у становленні капіталістичних відносин відігравали міста?</p> <p>Як конкістадори поводитися з тубільцями та їхніми пам'ятками?</p> <p>Що означає словосполучення «зустріч цивілізацій»?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i></p> <p>Постаті доби Великих географічних відкриттів</p> <p>Простір впливу європейської цивілізації на світ в період Великих географічних відкриттів</p> <p>Зміни в світі внаслідок Великих географічних відкриттів</p> <p>Мандрівка цивілізаціями доколумбової Америки</p> <p>Сучасні країни на Американському континенті</p> <p>Зміни в меню європейців внаслідок Великих географічних відкриттів</p> <p>Нове в європейській моді внаслідок географічних відкриттів</p>
---	--	--

Розділ 2. СВІТ ІДЕЙ. ВІДРОДЖЕННЯ. РЕФОРМАЦІЯ. БАРОКО

<p><i>Називає і пояснює дату</i> початку Реформації в Німеччині, <i>хронологічні межі доби</i> Бароко і релігійних воєн у Німеччині та Франції</p> <p><i>Укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади</i> спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах епохи Високого Відродження, Реформації та Контрреформації в Західній Європі</p> <p><i>Виявляє і пояснює ознаки</i> культурно-</p>	<p>Гуманізм. Високе Відродження</p> <p>Реформація та Контрреформація в Європі</p> <p>Прояви Реформації та Контрреформації в Україні</p> <p>Єзуїти. Тридентський собор.</p> <p>Релігійні війни в Німеччині та Франції. Аугсбурзький релігійний мир</p> <p>Культура Бароко. Українське бароко</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i></p> <p>про одного з митців доби Високого Відродження та Бароко (на вибір)</p> <p><i>Пошукові завдання:</i></p> <p>З'ясування понять «бароко», «Високе Відродження», «кальвінізм», «Контрреформація», «лютеранство», «орден єзуїтів», «протестантизм», «релігійні війни», «Реформація», «секуляризація»</p> <p>Створення хмарин слів із тем розділу</p> <p>Самостійний добір джерел для характеристики митців та пам'яток культури епохи Відродження та Бароко</p>
--	---	---

<p>історичної епохи Високого Відродження, Бароко</p> <p><i>Пояснює залежність</i> перебігу історичних подій, явищ і процесів Реформації та Контрреформації від діяльності історичних осіб та панівних суспільних ідей</p> <p><i>Наводить приклади</i> змін та неперервності в історії суспільства, пояснює цю взаємодію часів Високого та Реформації в Західній Європі</p> <p><i>Позначає на карті</i> територію поширення Реформації, культурні центри Європи Раннього Нового часу, пам'ятки культури епохи Високого Відродження</p> <p>За самостійно визначеними критеріями <i>добирає інформацію</i> для виконання завдання, аргументує свій вибір</p> <p><i>Виявляє смислові зв'язки</i> між інформацією та різними історичними джерелами епохи Відродження та Реформації в Західній Європі</p> <p><i>Формулює та висловлює судження</i> щодо суспільних ідей часів Високого Відродження, Реформації та Контрреформації в Європі з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації</p> <p><i>Характеризує</i> об'єкти громадського простору епохи Високого Відродження за певними критеріями</p> <p><i>Висуває гіпотези</i> на основі знань і</p>	<p>Народження нової європейської науки</p>	<p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Опрацювання карт/контурних карт із тем розділу Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Високе відродження. Реформація в Західній Європі»</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин, та наслідків Реформації та Контрреформації</p> <p>Порівняння вчень Лютера та Кальвіна/католицької, лютеранської та кальвіністської церковних організацій (за критеріями, запропонованими вчителем)</p> <p>Формулювання суджень: Внесок епохи Відродження та Бароко у світову історію</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Історична довідка: «Значення усталених слів «утопія», «донкіхотство», «боротьба з вітряками»»</p> <p>Історичні портрети: Мартін Лютер/Жан Кальвін/Томас Мюнцер / Генріх Наваррський та ін.</p> <p>Есе «Один день із життя Леонардо да Вінчі/Ісаака Ньютона/Рене Декарта/Галілея/Миколая Коперника»</p> <p>Віртуальна екскурсія до пам'яток епохи Відродження (або Бароко) в Італії, Франції, Німеччині, інших країнах</p> <p>Уявна сторінка в соціальній мережі одного з діячів культури / науки доби Високого Відродження / Бароко в соціальній мережі (на вибір)</p> <p>Підготовка медіатексту на тему: «Походження та значення усталених висловів: «Мета виправдовує засоби»; «Чия влада, того й віра»; «Париж вартий меси!»»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p>
---	--	--

<p>розуміння впливу історичних подій часів Високого Відродження, Реформації та Контрреформації в Європі на майбутнє</p> <p><i>Пояснює</i> важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів, бере участь у таких заходах</p> <p><i>Пояснює</i> поняття «гідність» та ідентифікує в минулому та сучасності випадки захисту та порушення гідності людини; <i>обґрунтовує</i> необхідність поваги до власної гідності та гідності іншої особи</p> <p><i>Визначає</i> належність культурно-історичних пам'яток, господарських об'єктів епохи Високого відродження до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн Європи</p> <p><i>Розрізняє</i> коротко- та довготривалі явища і процеси в хронологічному, географічному, людському вимірах (в межах розділу)</p> <p><i>Використовує інформацію</i> із суміжних галузей знань (мистецтво, географія) для характеристики суспільних подій, явищ, процесів епохи Високого Відродження, Реформації, Контрреформації і сучасності</p> <p><i>Аналізує</i> приклади вирішення конфліктних ситуацій в часи Високого Відродження, Бароко, Реформації та Контрреформації</p>		<p>Яку людину гуманісти вважали своїм ідеалом? Чим ставлення гуманістів до людини відрізнялося від середньовічного?</p> <p>Чому ідеї гуманізму зародилися в Італії?</p> <p>Як ідеї гуманізму та культури Високого Відродження вплинули на розвиток європейської цивілізації?</p> <p>Яку роль відігравало меценатство в розвитку наук і мистецтв?</p> <p>Чому Реформація почалася в Німеччині?</p> <p>Які з ідей вчення Кальвіна актуальні і нині?</p> <p>Якими були наслідки Реформації для церкви, людини, суспільства?</p> <p>Які наслідки мав для Німеччини Аугсбурзький релігійний мир?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i></p> <p>Найвідоміші пам'ятки мистецтва доби Високого Відродження/Бароко</p> <p>Світ природи та людей очима католика / православного / протестанта</p> <p>Основні ідеї Мартіна Лютера / Жана Кальвіна.</p> <p>Гуманістичні ідеї в літературних творах епохи Відродження (на вибір)</p> <p>Споруди в стилі бароко в Україні / в моєму населеному пункті</p> <p>Мистецькі шедеври доби Високого Відродження / Бароко в музеях України</p> <p>Ідеал людини доби Ренесансу / Бароко</p> <p>Дослідження та винаходи Леонардо</p> <p>Нове в європейській моді в добу Високого Відродження / Бароко</p> <p>Нова картина Всесвіту</p>
---	--	--

<p><i>Формулює і аргументовано висловлює власну думку, відстоює її в дискусії стосовно подій епохи Високого Відродження та реформації в Західній Європі</i></p>		
<p>Розділ 3. ЗАХІДНА І ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА В XVI–XVIII ст.</p>		
<p><i>Демонструє знання перебігу подій, явищ, процесів Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.</i></p> <p><i>Називає дати укладення Люблінської унії, Вестфальського миру, час підписання-Утрехтської унії, Нантського едикту</i></p> <p><i>Називає і пояснює хронологічні межі часу національно-визвольної війни в Нідерландах, революції в Англії, Тридцятилітньої війни.</i></p> <p><i>Укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Західної і Центральної Європи в XVI–XVII ст.</i></p> <p><i>Пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів в у Західній і Центральній Європі в XVI–XVII ст. від людських вчинків та панівних суспільних ідей</i></p> <p><i>Пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ,</i></p>	<p>Абсолютна монархія у Франції</p> <p>Габсбурги та їх володіння</p> <p>Національно-визвольна війна в Нідерландах</p> <p>Англія в XVI–XVIII ст.: реформація, революція, парламентаризм, «Білль про права»</p> <p>Річ Посполита в XVI–XVIII ст.</p> <p>Устрій Речі Посполитої. Акт Варшавської конфедерації та «Генріхові артикули»</p> <p>Тридцятилітня війна. Участь українських козаків у Тридцятилітній війні</p> <p>Вестфальська система міжнародних відносин</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i></p> <p>про одного з історичних діячів чи історичну подію Західної і Центральної Європи XVI–XVII ст. (на вибір)</p> <p><i>Пошукові завдання:</i></p> <p>З'ясування понять «абсолютна монархія», «аристократична (шляхетська) республіка», «меркантилізм», «національно-визвольна війна», «парламентська монархія», «протекторат», «протекціонізм», «революція».</p> <p>Створення кластерів, хмарин слів</p> <p>Самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст.</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Опрацювання карт/контурних карт із тем розділу</p> <p>Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Західна і Центральна Європа XVI–XVIII ст.»</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків Люблінської унії, релігійних війн у Франції, національно-визвольної війни в Нідерландах,</p>

<p>процесів у Західній і Центральній Європі в XVI–XVIII ст., використовуючи відповідні поняття і терміни (в межах розділу)</p> <p><i>Пояснює</i> передумови утвердження абсолютизму в європейських державах, формування ранньомодерної системи державної влади в Речі Посполитій</p> <p><i>Визначає</i> критерії змін у житті суспільства Західної і Центральної Європи в XVI–XVII ст. (з допомогою вчителя)</p> <p><i>Наводить приклади</i> змін та неперервності в історії Західної і Центральної Європи в XVI–XVII ст., пояснює цю взаємодію (в межах розділу)</p> <p><i>Пояснює</i> роль міського патриціату та дворянства в управлінні містами-республіками; шляхти в управлінні Річчю Посполитою</p> <p><i>Пов'язує</i> історичні факти та артефакти Західної і Центральної Європи XVI–XVII ст. з географічним простором</p> <p><i>Позначає на карті</i> територію національних держав Західної і Центральної Європи в XVI–XVII ст., регіони поширення католицизму, протестантизму і православ'я; території абсолютних монархій і республік, що існували в XVI–XVIII ст.</p> <p>За самостійно визначеними критеріями</p>		<p>Англійської революції; передумов утвердження абсолютизму в європейських державах, формування ранньомодерної системи державної влади в Речі Посполитій</p> <p>Порівняння релігійної політики Генріха IV (Франція) та Єлизавети I (Англія)/ політики меркантилізму і протекціонізму (за критеріями, запропонованими вчителем)</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Історичні портрети: Генріх IV, Луї XIV, Кардинал Рішельє, Карл V, Генріх VIII, Єлизавета I, Карл I Стюарт, Олівер Кромвель, Ян II Собеський (на вибір)</p> <p>Есе «Один день із життя історичного діяча/бюргера/селянина Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст.»</p> <p>Уявна віртуальна екскурсія містами Західної і Центральної Європи XVI–XVIII ст./до Версальського палацу</p> <p>Уявна сторінку одного з історичних діячів Західної і Центральної Європи XVI–XVII ст. в соціальній мережі (на вибір)</p> <p>Підготовка медіатексту на тему: «Френсис Дрейк – рицар та пірат»</p> <p>Походження та значення усталених висловів (на вибір): «У мене не було ворогів, окрім ворогів держави»; «Держава – це я!»; «Імперія, над якою ніколи не заходить сонце»; «Вівці з'їли людей»; «Війна годує війну»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Чому Луї XIV називали «король-сонце»?</p> <p>Чому Іспанію називали «цитаделлю» католицизму?</p> <p>У чому особливості австрійського абсолютизму?</p> <p>Що означав вислів «Хай інші ведуть війни, а ти,</p>
--	--	---

<p><i>добирає інформацію</i> про перебіг подій, явищ, процесів Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст. для виконання завдання, аргументує свій вибір</p> <p><i>Встановлює</i> вид, час і місце появи, призначення і авторство історичного джерела Західної і Центральної Європи XVI–XVII ст.</p> <p><i>Формулює та висловлює судження</i> щодо ролі державних діячів XVI–XVIII ст. Армана-Жана дю Плессі де Рішельє, Вільгельма I Оранського, Єлизавети I, Жана-Батиста Коль-бера, Карла V, Луї XIV, Олівера Кромвеля з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації</p> <p><i>Створює власний інтелектуальний продукт</i> з аналізу та характеристики подій, явищ, процесів, діяльності історичних подій Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності</p> <p><i>Висуває гіпотези</i> на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій Західної і Центральної Європи в XVI–XVII ст. на майбутнє (на прикладах Національно-визвольної війни в Нідерландах та Англійської революції)</p> <p><i>Описує, аналізує, оцінює</i> різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Західної і Центральної Європи в XVI–XVII ст.</p>		<p>щаслива Австріє, укладай шлюби»?</p> <p>Що завадило Іспанії скористатися сприятливими «стартовими» можливостями після Великих географічних відкриттів і увійти до числа тогочасних провідних держав світу?</p> <p>Чому історики вважають XVII ст. «золотою добою» Нідерландів?</p> <p>Чому нідерландські провінції розділилися на південні та північні? Які держави сучасної Європи виникли в цих частинах?</p> <p>Чому піддані називали королеву Марія I Тюдор «кривавою Мері»?</p> <p>Чому правління королеви Єлизавети I увійшло в історію як «золота доба» Англії?</p> <p>Протекторат Кромвеля воєнна диктатура чи абсолютна монархія?</p> <p>Чому події другої третини – кінця XVII ст. в Англії називають революцією?</p> <p>Чим королівська реформація в Англії відрізнялася від Реформації в континентальній Європі?</p> <p>Якими були наслідки перебування українських земель у складі Речі Посполитої?</p> <p>Який період в історії Речі Посполитої отримав назву «десятиліття золотого спокою» і чому?</p> <p>Як Люблінська унія вплинула на становище русько-українського народу?</p> <p>Чому форму правління Речі Посполитій називають шляхетською (аристократичною) республікою?</p> <p>Чому Річ Посполиту називали державою «двох народів»?</p> <p>Що змінилося в характері міжнародних відносин в Західній Європі XVI–XVII ст. порівняно із середньовіччям?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i></p>
---	--	---

<p><i>Розрізняє</i> коротко- та довготривалі явища і процеси в Західній і Центральній Європі XVI–XVII ст. в хронологічному, географічному, людському вимірах (в межах розділу)</p> <p><i>Визначає роль</i> міського патриціату та дворянства в управлінні містами-республіками; шляхти в управлінні Річчю Посполитою</p> <p><i>Пояснює і наводить приклади</i> єдності, розмаїття і багатовимірності в Західній і Центральній Європі XVI–XVII ст. та його впливу на сучасність</p> <p><i>Аналізує</i> практики вирішення конфліктних ситуацій в українських землях, країнах Західної і Центральної Європи та світі в XVI–XVIII ст.</p> <p><i>Розуміє</i> Вестфальський мир як подію, що заклала основи сучасного світового порядку – поділу світу на національні держави й утвердження в міжнародних відносинах принципу державного суверенітету</p> <p><i>Формулює і аргументовано висловлює</i> власну думку, відстоює її в дискусії стосовно подій, явищ, процесів, діяльності історичних подій Західної і Центральної Європи в XVI–XVIII ст.</p>		<p>Літературні твори та фільми про епоху абсолютизму. Особа в історії Західної Європи в XVI–XVII ст. Жінки династії Тюдорів та їхня роль в управлінні державою Культура в Нідерландах у XVI–XVII ст. Міжнародні відносини у Західній Європі у XVI–XVII ст. Вестфальський мир та «новий порядок» в Європі</p>
<p>Розділ 4. ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ. ДЕРЖАВИ СХІДНОЇ ЄВРОПИ В XVI–XVIII ст.</p>		

<p><i>Демонструє</i> знання перебігу подій, явищ, процесів в Османській імперії, державах Східної Європи в XVI–XVIII ст.</p> <p><i>Називає</i> <i>дати</i> облоги Відня, проголошення Московського царства Російською імперією</p> <p><i>Називає і пояснює</i> хронологічні межі Північної війни</p> <p><i>Укладає</i> <i>синхроністичну таблицю</i>, наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст.</p> <p><i>Пояснює залежність</i> перебігу історичних подій, явищ і процесів в Османській імперії та державах Східної Європи в XVI–XVIII ст. від діяльності історичних осіб та панівних суспільних ідей</p> <p><i>Висловлює</i> обґрунтовані судження щодо ролі історичних осіб в історії Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст.</p> <p><i>Пояснює</i> причини і приводи, результати і наслідки османських завоювань в Європі, московської/російської воєнної експансії в Східній Європі, Північної війни.</p> <p><i>Визначає</i> критерії змін у житті суспільств Османської імперії та Східної Європи в XVI–XVIII ст. (з допомогою вчителя)</p> <p><i>Наводить</i> <i>приклади</i> змін та</p>	<p>Османська імперія в XVI–XVIII ст.: внутрішня і зовнішня політика</p> <p>Кримське ханство</p> <p>Взаємодія української, османської, кримськотатарської спільнот у XVI–XVIII ст.</p> <p>Народи Південно-Східної Європи під владою турків-османів</p> <p>Московське царство XVI – XVII ст. Успішні походи Петра Сагайдачного проти Московського царства</p> <p>Проголошення Російської імперії</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> про одного з історичних діячів чи історичну подію Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст. (на вибір)</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «Земський собор», «опричнина», «Росія», «самодержавство (абсолютизм)»</p> <p>Створення хмарин слів</p> <p>Самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст.</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i> Опрацювання карт/контурних карт із тем розділу</p> <p>Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Османська імперія та держави Східної Європи в XVI–XVIII ст.»</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення османських завоювань в Європі, московської/російської воєнної експансії в Східній Європі, Північної війни</p> <p>Порівняння систем управління Кримського ханства й Османської імперії; розвитку Московського царства / Російської імперії з розвитком Англії (за критеріями, запропонованими вчителем)</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Історичні портрети (на вибір): Сулейман I Пишний, Іван IV Грозний, Олексій Михайлович, Петро I</p> <p>Есе «Один день із життя історичного діяча/міщанина/селянина Османської імперії або держав Східної Європи в XVI–XVIII ст.»</p> <p>Уявна віртуальна екскурсія пам'ятками</p>
--	--	---

<p>неперервності в історії суспільств Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст., пояснює їх взаємодію (в межах розділу)</p> <p><i>Пов'язує історичні факти та артефакти Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст. з географічним простором</i></p> <p><i>Позначає на карті територіальні надбання і втрати Османської імперії, Московського царства/Російської імперії в XVI–XVIII ст.</i></p> <p><i>За самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір (в межах розділу)</i></p> <p><i>Формулює та висловлює судження про політику Івана IV Грозного, Олексія Михайловича, Петра I, Сулеймана Пишного з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації</i></p> <p><i>Створює власний інтелектуальний продукт з історії Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст., дотримуючись засад академічної доброчесності</i></p> <p><i>Формулює запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст., робить припущення щодо їх впливу на тогочасне</i></p>		<p>кримськотатарської культури/містами Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст.</p> <p>Уявна сторінка в соціальних мережах одного з історичних діячів Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір учня/учениці)</p> <p>Підготовка медіатексту на тему: «За що шанують віденці Юрія-Франц Кульчицького та як увічнено його пам'ять»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Чому європейці століттями не могли здолати османську експансію?</p> <p>Чому добу правління Сулеймана Пишного досі вважають «золотою добою» в історії Туреччини?</p> <p>Чому державу османів XVI-XVII ст. називають імперією?</p> <p>Яку роль відігравали яничари в османському суспільстві?</p> <p>Чим можна пояснити, що європейці називали Сулеймана I «Пишним» та «Великим», а турки – Законодавцем та «Сулейман ель-Кануні»?</p> <p>Чим державний устрій Московії відрізнявся від устрою західноєвропейських держав? Що було спільного?</p> <p>Якими були взаємини українських козаків з Османською імперією?</p> <p>Як склалися відносини кримських татар і українського козацтва?</p> <p>Чому царя Івана IV прозвали Грозним?</p> <p>У чому була суперечність реформ Петра I?</p> <p>Як Московське царство «перетворилося» в Російську імперію?</p> <p>Які наслідки мала політики російських самодержців для України?</p>
---	--	---

<p>суспільство</p> <p><i>Описує, аналізує, оцінює</i> різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст.</p> <p><i>Пояснює</i> на прикладах відмінності між суспільними системами, характеризує стабільний та нестабільний стани історичних спільнот, пояснює причини цих станів (в межах розділу)</p> <p><i>Пояснює і наводить приклади</i> єдності, розмаїття і багатовимірності в державах Східної Європи та в Османській імперії XVI–XVIII ст. та їх впливу на сучасність</p> <p><i>Формулює і аргументовано висловлює</i> власну думку, <i>відстоює</i> її в дискусії стосовно історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних діячів в Османській імперії та державах Східної Європи в XVI–XVIII ст.</p>		<p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Османська імперія та українські землі Літературні твори та фільми про епоху Сулеймана Пишного. Роль війн в розвитку Османської імперії Мистецтво Османської імперії. Культура кримських татар Доба «Жіночого султанату» Образ Роксолани в історії, мистецтві, художніх творах та кіно. Особливості культури кримськотатарського народу Особа в історії Османської імперії та держав Східної Європи в XVI–XVIII ст. Петро I в поезії Тараса Шевченка («Сон», «Великий льох», «Іржавець») Московська держава та Україна</p>
--	--	---

Розділ 5. ЕПОХА ПРОСВІТНИЦТВА. ПОЧАТОК МОДЕРНІЗАЦІЇ

<p><i>Демонструє</i> знання перебігу подій, явищ, процесів у часі в межах епохи Просвітництва</p> <p><i>Називає дати</i> ухвалення Декларації незалежності США та Конституції США.</p> <p><i>Називає і пояснює хронологічні межі</i> доби Просвітництва та війни за</p>	<p>Індустріальна (промислова) революція та її вплив на суспільне життя</p> <p>Просвітництво</p> <p>Освічений абсолютизм. Королівство Пруссія. Володіння австрійських Габсбургів</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> про одного з історичних діячів чи історичну подію епохи Просвітництва (на вибір)</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «енциклопедисти», «індустріальна (промислова) революція», «класицизм», «масонство», «освічений абсолютизм», «Просвітництво».</p>
---	---	--

<p>незалежність США</p> <p><i>Укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах епохи Просвітництва</i></p> <p><i>Пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів в епоху Просвітництва від панівних суспільних ідей</i></p> <p><i>Висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в епоху Просвітництва та сучасності</i></p> <p><i>Пояснює причини, результати і наслідки реформ: Марії-Терезії та Йосифа II (Австрійська монархія), зокрема для українських теренів, Фрідріха II (Пруссія), Катерини II (Російська імперія); причини розгортання війни за незалежність і утворення США.</i></p> <p><i>Визначає критерії змін у в повсякденному житті європейців протягом XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва (з допомогою вчителя)</i></p> <p><i>Пов'язує історичні факти та артефакти епохи Просвітництва з географічним простором</i></p> <p><i>Позначає на карті нові держави (зокрема США) й територіальні надбання/втрати Великої Британії, Пруссії, Австрійської монархії, Російської імперії в другій</i></p>	<p>Російська імперія в другій половині XVIII ст.</p> <p>Міжнародні відносини</p> <p>Поділи Речі Посполитої. Доля українських земель</p> <p>Колонії Великої Британії в Північній Америці. Війна за незалежність.</p> <p>Утворення Сполучених Штатів Америки (США). Конституція США</p> <p>Розвиток конституційної думки в Україні, Франції та США</p>	<p>Створення кластерів, хмарин слів</p> <p>Самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій епохи Просвітництва</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Опрацювання карт/контурних карт із тем розділу</p> <p>Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «епоха Просвітництва»</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для пояснення причин та наслідків реформ: Марії-Терезії та Йосифа II (Австрійська монархія), зокрема для українських земель, Фрідріха II (Пруссія), Катерини II (Російська імперія), причин розгортання війни за незалежність, утворення США; визначення змін в повсякденному житті різних верств населення країн Західної Європи у XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва</p> <p>Порівняння фабрики та мануфактури/ ідей Просвітництва та гуманізму/ розвитку Пруссії та Англії в добу Просвітництва (за критеріями запропонованими вчителем/вчителькою).</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Історичні портрети (на вибір): Марія-Терезія, Йосиф II, Бенджамін Франклін, Джордж Вашингтон, Тадеуш Костюшко</p> <p>Есе «Один день із життя історичного діяча/бюргера/селянина епохи Просвітництва»</p> <p>Уявна віртуальна екскурсія містами Європи епохи Просвітництва/до Версальського палацу</p> <p>Уявна сторінка одного з історичних епохи Просвітництва в соціальній мережі (на вибір)</p> <p>Підготовка медіатексту на тему (на вибір):</p>
--	--	---

<p>половині XVIII ст.</p> <p><i>Перетворює</i> інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу в текстову форму і навпаки</p> <p><i>Характеризує</i> діяльність людини у природно-географічному середовищі в період початку індустріальної (промислової) революції, наводить приклади впливу людини на природу в минулому і сьогоденні</p> <p><i>Визначає</i> вплив індустріальної революції на зміни в структурі економіки і соціальній структурі суспільства, на рівень життя людей та інші аспекти повсякденного життя</p> <p><i>Формулює та висловлює</i> судження про політику Бенджаміна Франкліна, Джорджа Вашингтона, Тадеуша Костюшка, Катерини II з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації</p> <p><i>Створює власний інтелектуальний продукт</i> про історичні події, явища, процеси, діяльність історичних осіб в Османській імперії та державах Східної Європи в XVI–XVIII ст. , дотримуючись засад академічної доброчесності</p> <p><i>Формулює</i> запитання стосовно взаємодії суспільно-історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей в епоху Просвітництва, робить припущення щодо</p>		<p>«Енциклопедисти та масонство»; «Технічні винаходи та промислова революція»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Чи була поява Просвітництва закономірним явищем? Як ідеї Просвітництва вплинули на життя суспільства, розвиток освіти, науки, мистецтва та літератури? Які ідеї Просвітництва актуальні нині? Чому Просвітництво називають «добою розуму»? Які технічні винаходи сприяли промисловій революції? Чому Англія стала батьківщиною Просвітництва та промислової революції? Чому абсолютизм другої половини XVIII ст. називають освіченим? Чому зміни в промисловості Англії в другій половині XVIII ст. називають промисловою революцією? Якими були соціальні наслідки аграрної та промислової революцій? Які реформи Марії-Терезії, Йосифа II, Фрідріха II та Катерини II відображали ідеї Просвітництва? Чому короля Пруссії Фрідріха Вільгельма I прозивали «королем-солдатом», «капралом», «фельдфебелем на троні», а короля Фрідріха II – «Великим», «старим німцем», «картопляним королем»? Чому в Російській імперії не відбулася індустріальна революція? Як поділи Речі Посполитої вплинули на становище українського народу? Чи є принципи Декларації незалежності США актуальними нині? Чому документ, який містив поправки до Конституції США, назвали Біллем про права? Які ідеї епохи Просвітництва відображені в Конституції США?</p>
--	--	--

<p>їх впливу на суспільство</p> <p><i>Формулює та висловлює судження стосовно суспільних ідей епохи Просвітництва з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації</i></p> <p><i>Визначає зміни в повсякденному житті європейців протягом XVIII ст., що стали наслідком індустріальної революції, поширення ідей Просвітництва</i></p> <p><i>Пояснює та ілюструє принцип верховенства права і розподіл гілок влади, ознаки правової держави і громадянського суспільства (на прикладі Конституції США)</i></p> <p><i>Досліджує історичні джерела, використовує доведення та спростування для аналізу історичних процесів епохи Просвітництва</i></p> <p><i>Формулює і аргументовано висловлює власну думку, відстоює її в дискусії стосовно причин, перебігу та наслідків історичних подій, явищ і процесів в Османській імперії та державах Східної Європи в XVI–XVIII ст.</i></p>		<p>Чому міжнародні відносини XVIII ст. називають «системою рівноваги»?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Просвітництво і Церква Масонство в епоху Просвітництва Версальський палац – перлина світової спадщини Людина в епоху Просвітництва Значення Декларації незалежності США та «Білля про права» для розвитку демократії в світі Наукові відкриття доби Просвітництва Архітектурні пам'ятки класицизму в Україні Міжнародні відносини в епоху Просвітництва</p>
Розділ 6. СВІТ СХІДНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ У XVI–XVIII ст. (оглядово)		
<p><i>Називає і пояснює хронологічні межі існування Держави Великих Моголів, панування у Китаї династії Цин і період сьогунату Токугави</i></p>	<p>Індія, Китай, Японія та Персія у XVI–XVIII ст.</p> <p>Особливості суспільного, релігійного та культурного життя</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> про одного з історичних діячів чи історичну подію Індії, Китаю, Японії, Персії у XVI–XVIII ст. (на вибір)</p>

<p><i>Укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Індії, Китаю, Японії та Персії у XVI–XVIII ст.</i></p> <p><i>Наводить приклади змін та неперервності в історії суспільств Індії, Китаю, Японії та Персії у XVI–XVIII ст., пояснює цю взаємодію (в межах розділу)</i></p> <p><i>Пов'язує історичні факти та артефакти з географічним простором</i></p> <p><i>Позначає на карті території Індії, Персії, Китаю, Японії у XVI–XVIII ст.</i></p> <p><i>Визначає особливості культур народів Сходу у XVI–XVIII ст.</i></p> <p><i>Формулює та висловлює судження про традиційний характер чотирьох найбільших цивілізацій Сходу, що розвивалися в Ранній Новий час – індійської, ісламської, китайської та японської – з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації</i></p> <p><i>Пояснює особливості країн Сходу у XVI–XVIII ст.</i></p> <p><i>Пояснює і наводить приклади єдності, розмаїття і багатовимірності країн Сходу у XVI–XVIII ст. та їх впливу на сучасність</i></p> <p><i>Формулює і аргументовано висловлює власну думку, відстоює її в дискусії</i></p>		<p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «політика самоізоляції», «сьогунат» Створення кластерів, хмарин слів Самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій Східного світу в XVI–XVIII ст.</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i> Опрацювання карт/контурних карт з тем розділу Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Східний світ у XVI–XVIII ст.» Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення особливостей історичного розвитку та культур народів Сходу у XVI–XVIII ст., їх взаємин з країнами Європи</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Історичні портрети (на вибір): Токугава Ієясу, Аббас I, Бабур, Акбар Есе «Один день із життя правителя/мешканця держави Сходу у XVI–XVIII ст.» (на вибір) Уявна віртуальна екскурсія містами та архітектурними пам'ятками цивілізацій Сходу XVI–XVIII ст. Уявна сторінка одного з історичних діячів Східного Світу XVI–XVIII ст. в соціальній мережі (на вибір) Підготовка медіатексту на тему (на вибір): «Традиційні церемонії Китаю» Уявна виставка мистецьких творів країн Сходу XVI – XVIII ст.</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Якими були особливості розвитку держав Сходу в</p>
---	--	--

<p>стосовно особливостей розвитку країн Сходу у XVI–XVIII ст.</p>		<p>XVI–XVIII ст.? Яку роль відігравала державна/приватна власність в цивілізаціях Сходу? Як проникнення європейців вплинуло на розвиток держав Сходу? У чому суть політики самоізоляції або «закритих дверей»? Чому правителі Китаю та Японії вдалися до самоізоляції, «закриття» своїх країн для європейців? Які наслідки мала така політика? Чому проникнення європейців в Індію не призвело до впровадження політики самоізоляції? Чому Індію називали «перлиною» Британської корони? <i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Пам'ятки архітектури цивілізацій Сходу в XVI–XVIII ст. Культурна спадщина народів Сходу в XVI–XVIII ст.</p>
<p>Інтегроване узагальнення до курсу. Історія людства та України в контексті Раннього Нового часу</p>		
<p><i>Визначає характерні ознаки Раннього Нового часу</i></p> <p><i>Розкриває особливості періоду Раннього Нового часу в Україні, державах Західної Європи та Америки</i></p> <p><i>Показує на карті основні історичні об'єкти Раннього Нового часу</i></p> <p><i>Пояснює і наводить приклади єдності, розмаїття періоду Нового часу в Україні, Європі та Америці та їхній вплив на</i></p>	<p>Особливості історичного розвитку людства в епоху Раннього Нового часу</p> <p>Здобутки українського суспільства в Ранньомодерну добу</p> <p>Внесок України у розвиток європейської цивілізації</p>	<p><i>Практичні завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Опрацювання карт/контурних карт із тем розділу</p> <p>Створення ментальної карти «Ранньомодерна доба в історії України»</p> <p>Формулювання суджень і висновків про місце тогочасної України в загальноєвропейських політичних, господарських і культурних процесах за допомогою укладеної протягом навчального року синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в Ранньомодерну добу»</p> <p>Узагальнення основних тенденцій розвитку України в</p>

<p>сучасність</p> <p><i>Пояснює</i> взаємопов'язаність і взаємозалежність процесів господарського, соціального, політичного і культурного життя козацької України та європейських суспільств</p> <p><i>Встановлює</i> цивілізаційні здобутки українського суспільства Ранньомодерної доби</p> <p><i>Визначає</i> внесок українського суспільства XVI – XVIII ст. в загальноєвропейську культурну спадщину</p> <p><i>Зіставляє і порівнює</i> типові процеси і явища європейської та української історії Раннього Нового часу</p> <p><i>Оцінює</i> роль козацтва в історії України джерел та з урахуванням гуманістичних цінностей</p>		<p>Ранньомодерну добу</p> <p>Порівняння типових процесів і явищ європейської та української історії Раннього Нового часу</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, у парах/групах):</i></p> <p>Підготовка та представлення презентацій, описів цивілізаційних здобутків українського суспільства Ранньомодерної доби</p> <p>Есе: Як я оцінюю роль козацтва в історії України</p> <p>Складання переліку медіа ресурсів про Козацьку добу</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>У чому особливості Раннього Нового часу в історії Європи та України?</p> <p>Які є особливості культури народів Європи, Америки та Азії наприкінці XVIII – початку XX ст.?</p> <p>Чому українські землі були розділені між сусідніми державами? Які це наслідки це мало для їхнього розвитку?</p> <p>Як процеси модернізації вплинули на розвиток українського суспільства?</p>
---	--	--

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. 9 клас
Кількість годин: 35 (рекомендована 1 год. на тиждень)

Очікувані результати навчання учнів	Пропонований зміст курсу	Орієнтовні види навчальної діяльності
Вступ. Модерна доба в історії людства та України		
Учень/учениця		
Виявляє і пояснює особливості доби раннього Нового часу в Україні	Ранній Новий час в історії України та світу: здобутки і	<i>Короткі повідомлення</i> «Довге» XIX ст. – що це?», «Знакові події історії України Раннього Нового часу», «Здобутки культури

<p><i>Співвідносить</i> явище, процес та історичний період раннього Нового часу і XIX ст.</p> <p><i>Користується</i> історичною періодизацією для характеристики історичних явищ, процесів</p> <p><i>Визначає</i> передумови і наслідки історичних явищ, процесів</p> <p><i>Визначає</i> критерії змін у житті суспільства XIX ст. (з допомогою вчителя)</p> <p><i>Наводить приклади</i> змін та неперервності в історії суспільства у ранньому Новому часі та XIX ст., <i>пояснює</i> цю взаємодію</p> <p><i>Характеризує</i> діяльність людини у природно-географічному середовищі українських земель у XIX ст.</p> <p><i>Ставить</i> обґрунтовані/ доречні запитання до змісту здобутої інформації</p> <p><i>Виявляє</i> смислові зв'язки між різними фрагментами інформації та джерелами різних видів</p>	<p>втрати.</p> <p>Періодизація Нового часу</p> <p>«Довге» XIX століття: період модернізації та національних рухів у Європі, його ознаки і особливості в Україні.</p> <p>Україна на політичній карті Європи на зламі XVIII–XIX ст.</p> <p>Україна в контексті Модерної доби</p>	<p>України Раннього Нового часу», «Європейські зв'язки України в Ранній Новий час».</p> <p><i>Пошукові завдання</i></p> <p>З'ясування хронологічних меж та періодизації Нового часу, особливості і порівняння етапів</p> <p>З'ясування сутності понять «Довге» XIX століття», «модернізація», «національне відродження, складання речень-прикладів з оперування поняттями</p> <p>Самостійний пошук 2–3 джерел для характеристики змін у різних сферах суспільного життя в українських землях у XIX ст.</p> <p><i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Складання розгорнутого плану/ментальної карти «Модернізація суспільства у XIX ст.»</p> <p>Складання порівняльної таблиці «Ознаки Раннього Нового часу і періоду модернізації в житті суспільства»</p> <p>Формулювання запитань до історичних джерел з історії України XIX ст.</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення особливостей модернізації як періоду значних одночасних змін в економічній, політичній, соціальній та культурній сферах</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Підготовка та представлення презентацій, описів здобутків населення України раннього Нового часу</p> <p>Створення інфографіки «Модернізаційні процеси в житті Європи Нового часу», «Національне відродження: сутність і етапи в XIX ст.»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p>
---	--	--

		<p>Чому ХІХ ст. називають довгим? Чи можна застосувати ці характеристики до української історії? Що перешкоджало модернізації в українських землях? Які чинники впливали на залюдненість українських територій в ХІХ ст.? Чи в рівних умовах перебувало українське населення та іншоетнічні групи в українських землях?</p>
Розділ 1. ЄВРОПА В ЧАСИ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ТА НАПОЛЕОНІВСЬКИХ ВІЙН		
<p><i>Наводить приклади змін та неперервності в історії суспільства на прикладі Стародавнього світу, Середньовіччя та Раннього Нового часу</i></p> <p><i>Називає основні події і явища часів французької революції та наполеонівських війн, дати Віденського конгресу й утворення «Священного союзу»</i></p> <p><i>Називає і пояснює хронологічні межі та періодизацію Французької революції.</i></p> <p><i>Розташовує в хронологічній послідовності відомості з історії французької революції та наполеонівських війн, укладає синхроністичну таблицю</i></p> <p><i>Позначає на карті напрямки походів Наполеона І й територіальні зміни, пов'язані з наполеонівськими війнами та рішеннями Віденського конгресу</i></p> <p><i>Аналізує причини та наслідки краху наполеонівської імперії, наслідки рішень Віденського конгресу</i></p>	<p>Світ на початку «Довгого ХІХ ст.». Україна в контексті модерної епохи</p> <p>Криза «старого порядку»</p> <p>Французька революція кінця ХVІІІ ст. та її історичне значення</p> <p>Консульство та Імперія у Франції. Наполеонівські війни. Віденський конгрес і Священний союз</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> про основні події та історичних осіб часів Французької революції та наполеонівських війн (на вибір учня/учениці)</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування поняття «конституційна монархія», «Генеральні штати», «конституція», «революція», «якобінці», «директорія», «консульство».</p> <p>Створення кластерів, хмарин слів</p> <p>Самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій часів французької революції та наполеонівських війн</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i> Опрацювання карт/контурних карт з тем розділу Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в часи Французької революції та наполеонівських війн» Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків Французької революції та наполеонівських війн; встановлення причинно-</p>

<p><i>Встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами і вчинками історичних діячів Європи в часи Французької революції та наполеонівських війн</i></p> <p><i>Пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів в Європі часів Французької революції та наполеонівських війн</i></p> <p><i>Перетворює інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу в текстову форму і навпаки (в межах розділу)</i></p> <p><i>Пояснює причини краху наполеонівської імперії, наслідки рішень Віденського конгресу використовуючи відповідні поняття і терміни</i></p> <p><i>Висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в часи Французької революції, наполеонівських війн і сьогодні</i></p> <p><i>Визначає критерії змін у житті суспільства, зокрема вплив Французької революції й політики Наполеона I на розвиток європейських країн; (з допомогою вчителя)</i></p> <p><i>Порівнює зміст історичних джерел часів Французької революції та наполеонівських війн за самостійно визначеними критеріями</i></p> <p><i>Наводить приклади різних тлумачень подій, явищ, процесів в Європі часів Французької революції та наполеонівських війн суб'єктами історичного процесу</i></p> <p><i>Пояснює причинний зв'язок між ідеями епохи Просвітництва, кризою «старого порядку» і</i></p>		<p>наслідкового зв'язку між ідеями епохи Просвітництва, кризою «старого порядку» і революцією у Франції</p> <p>Формулювання суджень про діяльність історичних осіб (у межах тем розділу)</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Історичні портрети: Марі Жозеф де Лафайєт, Жорж Дантон, Жан-Поль Марат, Максиміліан Робесп'єр, Наполеон Бонапарт (на вибір учня/учениці)</p> <p>Есе «Утвердження принципів громадянського рівноправ'я: від Декларації прав людини і громадянина до Цивільного кодексу Наполеона»</p> <p>Уявна прес-конференція з одним з історичних діячів французької революції / учасником наполеонівських війн</p> <p>Уявна сторінку одного з історичних діячів французької революції/наполеонівських війн</p> <p>Підготовка медіатексту на тему: «Права людини і громадянина в якобінській Франції»,</p> <p>Походження та значення усталених фраз та висловів (на вибір учнів / учениць): «Солдати, сорок століть історії дивляться на вас!», «Революції, як бог Сатурн, поїдають своїх дітей», «Я не розділяю Ваших переконань. Але я готовий віддати життя, щоб Ви могли їх сповідувати», «Я хочу завоювати море могутністю землі»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Чому дата взяття Бастилії стала головним національним святом французів?</p> <p>У чому історичне значення «Декларації прав людини і громадянина»? Чому у 2003 р. її внесли до міжнародного реєстру ЮНЕСКО «Пам'ять світу»?</p> <p>Які з положень, зафіксованих в «Декларації прав людини і громадянина», відображено в Конституції</p>
---	--	---

<p>революцією у Франції</p> <p><i>Досліджує</i> історичні джерела часів Французької революції та наполеонівських війн, використовує доведення та спростування для аналізу історичних процесів</p> <p><i>Створює</i> власний інтелектуальний продукт про перебіг та наслідки Французької революції кінця XVIII ст. та наполеонівських війн, дотримуючись засад академічної доброчесності</p> <p><i>Аргументує</i> власні судження про історичне значення Декларації прав людини і громадянина, Цивільного кодексу Наполеона, діяльності Жоржа-Жака Дантона, Максиміліана Робесп'єра, Наполеона I Бонапарта за допомогою історичних фактів, наявних досліджень, доступних історичних джерел та з урахуванням гуманістичних цінностей</p> <p><i>Пояснює</i> значимість прав людини для особи, групи людей і суспільства загалом (в межах розділу)</p> <p><i>Аналізує</i> причини та наслідки дискримінації та утисків в Європі часів Французької революції та наполеонівських війн і сьогодні</p> <p><i>Пояснює</i> поняття «гідність» та ідентифікує в минулому та сучасності випадки захисту та порушення гідності людини (в межах розділу)</p> <p><i>Висуває гіпотези</i> на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє (на прикладах Французької революції кінця XVIII ст. та рішень Віденського конгресу)</p>		<p>України та конституціях інших держав?</p> <p>Які права, зазначені в «Декларації прав людини і громадянина», належать до природних і невід'ємних прав людини?</p> <p>Чому, на вашу думку, «Марсельєза» стала Державним Гімном сучасної Франції?</p> <p>До яких наслідків призвела диктатура в історії Франції? Чи були подібні диктатури в історії інших держав?</p> <p>Як вплинула політика Наполеона I на розвиток європейських країн?</p> <p>Чому, незважаючи на невдоволення французів та свого оточення, Наполеон, продовжував завойовницькі війни?</p> <p>Яким було ставлення до постаті Наполеона в тогочасній Франції, а яким є нині в сучасній Франції?</p> <p>Якими були наслідки рішень Віденського конгресу для Європи?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i></p> <p>Історичне значення Французької революції</p> <p>Літературні твори та фільми про епоху французької революції та наполеонівських війн.</p> <p>Особа в історії Французької революції.</p> <p>Життя та діяльність Наполеона Бонапарта</p> <p>Походи Наполеона Бонапарта</p> <p>Крилаті вислови Наполеона</p>
--	--	--

Розділ 2. ДЕРЖАВИ ЄВРОПИ ТА США: ПОЛІТИЧНЕ І СУСПІЛЬНЕ ЖИТТЯ, ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА (1815–1870 рр.)		
<p><i>Називає основні події і явища в Європі та Америці в добу революцій і національного об'єднання (1815-1870 рр.), дати «Весни народів», громадянської війни в США, час об'єднання Італії та Німеччини</i></p> <p><i>Укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Європи та Америки в добу революцій і національного об'єднання (1815-1870 рр.)</i></p> <p><i>Описує історичні події, явища і процеси за картою (в межах розділу)</i></p> <p><i>Розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільств Європи та Америки (1815–1870 рр.) і пояснює їх взаємовплив на основі отриманих знань</i></p> <p><i>Аналізує причини та передумови і наслідки «Весни народів», об'єднання Італії та Німеччини, Громадянської війни та «Реконструкції» в США</i></p> <p><i>Пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів Європи та Америки в добу революцій і національного об'єднання (1815-1870 рр.) від людських вчинків та панівних суспільних ідей</i></p> <p><i>Характеризує діяльність людини у природно-географічному середовищі в період початку індустріальної (промислової) революції,</i></p>	<p>Промислова (індустріальна) революція у країнах Західної Європи та її вплив на розвиток суспільства та світу в цілому</p> <p>Держави Європи (1815–1870 рр.): політичне та суспільне життя, зовнішня політика</p> <p>Формування національної ідеї та її реалізація в країнах Європи й Україні</p> <p>«Весна народів» та її прояви в Україні</p> <p>США: громадянська війна і «Реконструкція Півдня»</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> про історичні події та історичні особи доби революцій і національного об'єднання (1815-1870 рр.)</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «аболіціонізм», «Весна народів», «ідеологія», «індустріальне суспільство», «карбонарії», «нація», «парламентська демократія», «професійна спілка», «реставрація», «чартистський рух» Створення кластерів, хмарин слів Самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій (в межах розділу)</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i> Опрацювання карт/контурних карт з тем розділу Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Європа та Америка в добу революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.)» Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення передумов, причин та наслідків «Весни народів», об'єднання Італії та Німеччини, Громадянської війни та «Реконструкції» в США/порівняння внутрішньої/зовнішньої політики провідних країн Європи Формулювання суджень про діяльність історичних осіб (у межах тем розділу)</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Історичні портрети: Авраама Лінкольна, Джузеппе</p>

<p>наводить приклади впливу людини на природу в минулому і сьогоденні</p> <p><i>Пояснює</i> причини формування національно-визвольних рухів у країнах Європи, в Україні, національні особливості й наслідки революцій 1848–1849 рр.</p> <p><i>Висловлює</i> обґрунтовані судження щодо ролі особи в історії Європи та Америки в добу революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.) та сьогоденні</p> <p><i>Характеризує</i> політичний і соціально-економічний розвиток країн Європи та Америки в першій половині XIX ст., зміни в повсякденному житті</p> <p><i>Визначає</i> вплив індустріальної революції в Західній Європі на розвиток суспільства та світу в цілому</p> <p><i>За самотійно визначеними критеріями добирає</i> інформацію про розвиток держав Європи та Америки (1815–1870 рр.)</p> <p><i>Порівнює</i> темпи і напрями історичних змін в Європі та Америці (1815–1870 рр.)</p> <p><i>Наводить</i> приклади різних тлумачень історичних подій, явищ та процесів Європи та Америки в добу революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.) суб'єктами історичного процесу</p> <p><i>Досліджує</i> історичні джерела з історії держав Європи та Америки зазначеного періоду, використовує доведення та спростування для</p>		<p>Гарібальді, Камілло Кавура, Отто фон Бісмарка, Сімона Болівара (на вибір учня/учениці)</p> <p>Есе «Наслідки індустріальної революції, зміни в житті та побуті різних верств населення в XIX ст.»</p> <p>Уявна прес-конференція з одним з історичних діячів доби революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.)</p> <p>Уявна сторінка в соціальних мережах одного з історичних діячів доби революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.)</p> <p>Підготовка медіатексту на тему: «Формування національної ідеї та її реалізація в країнах Європи, в Україні»; «Один день із життя мешканця села / міста в епоху індустріальної революції» (на вибір учня / учениці)</p> <p>Походження та значення усталеного вислову: «У Британії немає вічних ворогів, у Британії немає вічних друзів. У Британії є лише вічні інтереси»</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Як промислова революція вплинула на життя людей та суспільства?</p> <p>Які ознаки індустріального суспільства є визначальними?</p> <p>Чому Велику Британію в середині XIX ст. називали «майстернею світу», «світовим перевізником», «світовим банкіром»?</p> <p>В чому особливості становлення індустріального суспільства в США?</p> <p>Чому більшість французьких виборців в 1852 році проголосувала за імперію?</p> <p>Після яких подій і чому Росію стали називати «жандармом Європи»?</p> <p>Чому революції 1848–1849 рр. отримали назву «Весна народів»?</p>
---	--	--

<p>аналізу історичних процесів</p> <p><i>Висуває гіпотези</i> на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє (на прикладах «Весни народів», Громадянської війни та «Реконструкції» в США)</p> <p><i>Пояснює</i> вплив конкретного вчинку історичної особи і події з погляду суспільних потреб та інтересів, важливості для власного досвіду (в межах розділу)</p> <p><i>Аргументує</i> за допомогою історичних фактів вплив на поведінку людини подій політичного, економічного та духовного життя Європи та Америки в добу революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.)</p> <p><i>Аналізує</i> причини та наслідки дискримінації та утисків в державах Європи та Америки в добу революцій і національного об'єднання (1815-1870 рр.) і сьогодні</p>		<p>У чому схожість, а в чому відмінність об'єднувального процесу в Італії та Німеччині? Чи суперечило рабовласництво положенням Конституції США та поправкам Біллю про права? Якими були наслідки Громадянської війни та Реконструкції в США?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Суспільні наслідки індустріальної революції Повсякденне життя та дозвілля людей індустріальної доби Мода індустріальної доби Літературні твори та фільми про добу революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.). «Весна народів». Революції 1848–1849 рр. в Західній і Центральній Європі Отто фон Бісмарк – перший канцлер Німецької імперії Особистість в історії: доба революцій і національного об'єднання (1815–1870 рр.)</p>
<p>Розділ 3. МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА США В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.</p> <p>«ПРОБУДЖЕННЯ АЗІЇ»</p>		
<p><i>Демонструє</i> знання перебігу подій, явищ, процесів в країнах Європи, Америки та Азії в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст.</p> <p>Називає дати утворення дуалістичної Австро-Угорщини, Російської революції, столипінських реформ</p> <p><i>Називає і пояснює хронологічні межі</i> парламентських реформ у Великій Британії, «великих реформ» у Росії, «доби Мейдзі» в Японії, Молодотурецької і Сінхайської</p>	<p>Тенденції розвитку країн Європи та США. Завершення формування індустріального суспільства в розвинених країнах світу.</p> <p>Емансипація</p> <p>Франція, Німеччина, Велика Британія, Австро-Угорщина та США в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст.: економіка,</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> про історичні події та історичні особи Європи, Америки та Азії в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст.</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «модернізація», «гомруль», «дискримінація», «домініон», «дуалістична монархія», «експансіонізм», «індустріалізація», «колоніальна імперія», «монополія», «пробудження Азії», «сегрегація», «суфражизм», «трест», «фемінізм»</p>

<p>революцій</p> <p><i>Укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст.</i></p> <p><i>Пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів в державах Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст. від людських вчинків та панівних суспільних ідей</i></p> <p><i>Висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в історії держав Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст. і сьогодні</i></p> <p><i>Пояснює причини і наслідки індустріалізації, монополізації провідних галузей економіки, переходу Німецької імперії до «світової політики», російських реформ 1860–1870-х рр., Російської революції 1905–1907 рр., столипінських реформ, національних рухів слов'янських народів</i></p> <p><i>Пояснює причини відмінностей у темпах розвитку країн Європи, Америки та Азії в останній третині XIX-початку XX ст., сутність революції Мейдзі, Молодотурецької й Сінхайської революцій</i></p> <p><i>Визначає критерії змін у житті суспільств країн Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст. (з допомогою вчителя)</i></p> <p><i>Наводить приклади змін та неперервності в історії суспільств Європи, Америки та Азії в</i></p>	<p>особливості суспільного життя, внутрішня та зовнішня політика</p> <p>Особливості модернізації в Україні</p> <p>Російська імперія: «великі реформи», колоніальна політика, революція 1905–1907 рр. та вплив на Україну</p> <p>Утворення нових незалежних держав на Балканах</p> <p>Держави Азії в останній третині XIX – на початку XX ст.</p>	<p>Створення кластерів, хмарин слів</p> <p>Самостійний добір джерел для характеристики історичних діячів та подій (в межах розділу)</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i></p> <p>Опрацювання карт/контурних карт з тем розділу</p> <p>Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Європа, Америка та Азія в останній третині XIX – на початку XX ст.»</p> <p>Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення причин і наслідків індустріалізації, монополізації провідних галузей економіки, модернізації суспільства, переходу Німецької імперії до «світової політики», російських реформ 1860–1870-х рр., Російської революції 1905–1907 рр., національних рухів слов'янських народів/ порівняння темпів розвитку країн Європи та Америки, сутності революції Мейдзі, Молодотурецької й Сінхайської революцій</p> <p>Формулювання суджень про діяльність історичних осіб (у межах тем розділу)</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Історичні портрети: королеви Вікторії, Девіда Ллойд Джорджа, Жоржа Клемансо, Олександра II, Отто фон Бісмарка, Сунь Ятсена, Теодора Рузвельта, Франца-Йосифа I (на вибір учня / учениці)</p> <p>Есе «Зміни в житті та побуті різних верств населення наприкінці XIX – початку XX ст.»</p> <p>Уявна прес-конференція з одним з історичних діячів Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст.)</p> <p>Уявна сторінка в соціальних мережах одного з історичних діячів Європи, Америки та Азії в останній</p>
--	--	--

<p>останній третині XIX – на початку XX ст., пояснює цю взаємодію</p> <p><i>Пов'язує</i> історичні факти та артефакти останньої третини XIX – на початку XX ст. з географічним простором</p> <p><i>Позначає на карті напрямки</i> колоніальної експансії й колоніальні <i>володіння</i> Великої Британії, Франції та Німеччини, <i>території</i> незалежних держав на Балканах, Японію, Китай, Османську імперію</p> <p><i>Формулює та висловлює судження</i> про історичне значення діяльності королеви Вікторії, Девіда Ллойд Джорджа, Жоржа Клемансо, Олександра II, Отто фон Бісмарка, Сунь Ятсена, Теодора Рузвельта, Франца-Йосифа I з урахуванням різних видів інформації</p> <p><i>Висуває гіпотези</i> на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє (на прикладах парламентських реформ у Великій Британії, «великих реформ» у Росії, «доби Мейдзі» в Японії, Молодотурецької і Сінхайської революцій)</p> <p><i>Описує, аналізує, оцінює</i> різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб в країнах Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст.</p> <p><i>Пояснює</i> на прикладах відмінності між суспільними системами в країнах Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст.</p> <p><i>Складає</i> список використаних джерел з історії</p>		<p>третині XIX – на початку XX ст.</p> <p>Підготовка медіатексту на тему: «Зміни в повсякденному житті мешканця села/міста наприкінці XIX – на початку XX ст.» / «Роль самураїв у житті японського суспільства» (на вибір учня / учениці)</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Як і чому змінювалась роль держави у суспільстві промислово розвинутих країн протягом XIX ст.?</p> <p>Чому на початку XX ст. розгалужена залізнична мережа була одним із визначальних показників розвитку країни?</p> <p>Чому Францію в останній третині XIX – на початку XX ст. називали європейським лихварем?</p> <p>Чому після «Весни народів» у Франції була відновлена імперія?</p> <p>Чому кріпосництво в Росії протрималося довше, ніж в інших країнах?</p> <p>Що спонукало російський уряд скасувати кріпосне право?</p> <p>Якими були наслідки реформ 1860-1870-х років для Російської імперії?</p> <p>Чи можна вважати систему влади в Німецькій імперії демократичною?</p> <p>Чим був обумовлений агресивний зовнішньополітичний курс Німеччини?</p> <p>В чому особливості економічного розвитку США наприкінці XIX – на початку XX ст.?</p> <p>Чому навіть після скасування рабства у США проявлялися расистські настрої та конфлікти?</p> <p>Чому політика, яку проводив Теодор Рузвельт, отримала назву «справедливий курс»?</p> <p>Які були чинники втрати Великою Британією світової економічної першості з кінця XIX ст.?</p> <p>Чому «Вікторіанську епоху» (1837–1901 pp.)</p>
---	--	---

<p>держав Європи та Америки в останній третині XIX – на початку XX ст., дотримуючись засад доброчесності</p> <p><i>Пропонує</i> (з допомогою вчителя та в межах розділу) способи розв’язання наявних суспільних проблем, які мають історичне підґрунтя, аналізує суспільний і власний досвід</p> <p><i>Виявляє</i> інтереси різних спільнот/ груп в країнах Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст. і шукає шляхи їх (інтересів) узгодження для розв’язання проблем відповідних спільнот/ груп</p> <p><i>Характеризує</i> роль держави та демократії щодо забезпечення прав людини і створення умов для розвитку особистості (в межах розділу)</p> <p><i>Пояснює і наводить приклади</i> єдності, розмаїття і багатомірності в країнах Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст. та його впливу на сучасність</p> <p><i>Аналізує</i> причини та наслідки дискримінації та утисків в минулому і сьогодні (на прикладі режиму сегрегації в південних штатах США)</p> <p><i>Пояснює</i> переваги ринкової економіки та важливість чесної конкуренції для розвитку суспільства (на прикладі держав Європи, Америки та Азії в останній третині XIX –на початку XX ст.</p> <p><i>Формулює і аргументує, відстоює</i> в дискусії власну думку про історичні події, явища, процеси, діяльність історичних осіб країн</p>		<p>називають «золотим століттям» в історії Великої Британії?</p> <p>Які наслідки індустріалізації та монополізації у провідних країнах Європи та Америки?</p> <p>Які причини вповільнювали процес модернізації в Туреччині?</p> <p>Які позитивні, а які негативні наслідки мала політика «самоізоляції» для розвитку Японії та Китаю?</p> <p>Чому Азійський континент приваблював європейців?</p> <p>Яке значення відіграв рух жінок за рівноправ’я? В чому його особливості?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i></p> <p>Науково-технічна революція кінця XIX ст. та її наслідки</p> <p>Повсякденне життя та дозвілля кінця XIX – початку XX ст.</p> <p>Мода кінця XIX – початку XX ст.</p> <p>Особистість в історії держав Європи, Америки та Азії кінця XIX – початку XX ст. (на вибір)</p> <p>Рух жінок за рівноправ’я в XIX ст.</p> <p>Права жінок / дітей в XIX ст. та сьогодні</p>
--	--	---

Європи, Америки та Азії в останній третині XIX – на початку XX ст.		
Розділ 4. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX ст.)		
<p><i>Називає</i> час створення Троїстого союзу і Антанти</p> <p><i>Укладає синхроністичну таблицю</i>, наводить приклади спільного і відмінного в міжнародних відносинах другої половини XIX – початку XX ст.</p> <p><i>Пояснює</i> причини міжнародних криз і збройних конфліктів початку XX ст., створення військово-політичних блоків</p> <p><i>Визначає</i> наслідки боротьби європейських держав, США та Японії за переділ світу</p> <p><i>Встановлює</i> взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками людей, наводить приклади (в межах розділу)</p> <p><i>Позначає на карті країни</i> Троїстого союзу й Антанти, колоніальні володіння і сфери впливу великих держав (метрополій)</p> <p><i>Перетворює</i> інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу в текстову форму і навпаки (в межах розділу)</p> <p><i>Характеризує</i> інформацію про міжнародні відносини другої половини XIX – початку XX ст. залежно від джерела походження, часу і місця виникнення та способів поширення інформації в суспільстві</p>	<p>Міжнародні відносини наприкінці XIX ст. Троїстий союз і Антанта</p> <p>Початок боротьби за переділ колоніального світу</p> <p>Міжнародні кризи та збройні конфлікти на початку XIX ст.</p> <p>Місце і роль України в геополітичних планах Російської, Німецької, Австро-Угорської імперій на зламі XIX–XX ст.</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> про одного з історичних діячів чи історичну подію міжнародних відносин другої половини XIX – початку XX ст. (на вибір)</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «військово-політичний союз/блок», «геополітика», «метрополія», «мілітаризація». Створення хмарин слів Самостійний добір джерел для характеристики міжнародних відносин другої половини XIX – початку XX ст.</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i> Опрацювання карт/контурних карт з тем розділу Внесення відомостей до синхронізованої хронологічної таблиці «Міжнародні відносини другої половини XIX – початку XX ст.» Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення причин і наслідків міжнародних криз і збройних конфліктів початку XX ст., створення військово-політичних блоків; боротьби європейських держав, США та Японії за перерозподіл світу Формулювання суджень про діяльність історичних осіб (у межах тем розділу)</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Есе «Особливості міжнародних відносин другої половини XIX – початку XX ст.»</p>

<p><i>Висуває гіпотези</i> на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє (на прикладах створення Троїстого союзу і Антанти)</p> <p>Спираючись на логіку причиново-наслідкових і просторових зв'язків в міжнародних відносинах другої половини XIX – початку XX ст., <i>прогнозує</i> подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни</p> <p><i>Описує, аналізує, оцінює</i> різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб в міжнародних відносинах другої половини XIX – початку XX ст.)</p> <p><i>Визначає</i> причини, описує перебіг, встановлює сутність колонізаційних та міграційних процесів другої половини XIX – початку XX ст.</p> <p><i>Пояснює</i> місце України в геополітичних стратегіях Російської, Німецької, Австро-Угорської імперій на зламі XIX–XX ст.</p> <p><i>Виявляє</i> факти маніпулювання масовою інформацією в текстових і візуальних джерелах другої половини XIX – початку XX ст.</p> <p><i>Наводить</i> приклади дії пропаганди в суспільстві в другій половині XIX – початку XX ст.</p> <p><i>Розпізнає</i> тенденційну інформацію в суспільстві (на прикладі історичних джерел другої половини XIX – початку XX ст.)</p> <p><i>Виявляє</i> витоки різних тлумачень міжнародних відносин другої половини XIX – початку XX ст., наводить приклади контрверсійних питань</p>		<p>Уявна прес-конференція з одним з історичних діячів/ дипломатів про міжнародні відносини другої половини XIX – початку XX ст.</p> <p>Уявна сторінка в соціальних мережах одного з дипломатів/воєначальників на тему міжнародних відносин другої половини XIX – початку XX ст.</p> <p>Підготовка медіатексту на тему: «Наслідки колоніальної політики для метрополій і країн Азії та Африки»/ «Зміни в міжнародних відносинах другої половини XIX – початку XX ст.» (на вибір)</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Чому на початку XX ст. Велика Британія відмовилася від політики «блискучої ізоляції»? Що означають поняття «політика великого кийка» і «дипломатія долара»? Чому на рубежі XIX – XX ст. провідні країни Європи утворили військово-політичні блоки? Яке це мало наслідки? Яке місце України відводили в зовнішньополітичних планах країни Троїстого союзу та Антанти? Як досягнення наук і технічні винаходи використовували в підготовці до світової війни? Які події чи явища міжнародних відносин другої половини XIX – початку XX ст. відобразили в своїх роботах карикатуристи? Чому територіально невелика Японія змогла здобути перемогу над російською імперією? Яку роль в розпалюванні збройних конфліктів відігравала шовіністична пропаганда? Як ви розумієте слова: «Війни виграють не генерали, війни виграють шкільні вчителі та парафіяльні священики»?</p>
---	--	---

<p><i>Формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання про особливості міжнародних відносин другої половини ХІХ – початку ХХ ст.</i></p>		<p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Міжнародні кризи та конфлікти наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Україна в геополітичних планах Російської, Німецької, Австро-Угорської імперій на зламі ХІХ – ХХ ст.</p>
<p>Розділ 5. РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ І ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ (КІНЕЦЬ ХVІІІ – ПОЧАТОК ХХ ст.)</p>		
<p><i>Наводить приклади змін та неперервності в розвитку культури і повсякденного життя кінця ХVІІІ – початку ХХ ст., пояснює цю взаємодію (в межах розділу)</i></p> <p><i>Позначає на карті основні наукові й культурні центри Європи та США кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.</i></p> <p><i>За самостійно визначеними критеріями добирає інформацію про тенденції розвитку культури, основні стилі мистецтва, зміни в житті та світогляді людей упродовж «довгого» ХІХ ст.</i></p> <p><i>Наводить приклади важливих для сучасності наукових й технічних винаходів, здійснених впродовж «довгого» ХІХ ст., найвідоміших правових пам'яток кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.</i></p> <p><i>Виявляє смислові зв'язки між різними фрагментами інформації та джерелами різних видів про особливості культури і повсякденного життя кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.</i></p> <p><i>Формулює та висловлює судження стосовно суспільних ідей кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. з урахуванням власного досвіду, різних видів</i></p>	<p>Особливості розвитку культури, освіти та науки в означений період у світі та Україні</p> <p>Зародження масової культури</p> <p>Науково-технічна революція зламу ХІХ–ХХ ст. та її вплив на суспільство й повсякденне життя людини.</p> <p>Зміни у вигляді міст і сіл</p>	<p><i>Короткі повідомлення:</i> про одного з представників науки та культури кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.; науково-технічний винахід чи твір мистецтва (на вибір учня / учениці)</p> <p><i>Пошукові завдання:</i> З'ясування понять «еклектика», «імпресіонізм», «класицизм», «масове виробництво», «масова культура», «модерн», «реалізм», «романтизм» Створення кластерів, хмарин слів Самостійний добір джерел для характеристики представників науки та культури кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.; науково-технічний винахід чи твір мистецтва (на вибір учня/учениці)</p> <p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i> Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення особливостей розвитку культури та змін в повсякденному житті кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. Порівняння тогочасних умов навчання з сучасними (за критеріями, запропонованими вчителем) Формулювання суджень про внесок науки та культури кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. у світову історію</p>

<p>інформації</p> <p><i>Створює власний інтелектуальний продукт</i> про розвиток культури та повсякденне життя людей на зламі ХІХ – ХХ ст., дотримуючись засад академічної доброчесності</p> <p><i>Характеризує</i> стан об'єкта громадського простору кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. за певними критеріями</p> <p><i>Пояснює</i> важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах (в межах розділу)</p> <p><i>Визначає</i> належність культурно-історичних пам'яток, господарських об'єктів кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн, цивілізацій</p> <p><i>Характеризує</i> досягнення науки і техніки, духовної культури в провідних країнах світу, зміни у світогляді й повсякденному житті наприкінці ХVІІІ – початку ХХ ст.</p> <p><i>Визначає</i> прояви взаємодії культур народів Європи, Америки, Азії та Африки (в межах розділу)</p> <p><i>Використовує інформацію</i> із суміжних галузей знань (мистецтво, література, фізика та ін.) для характеристики суспільних подій, явищ, процесів кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. та сучасності</p> <p><i>Пояснює і наводить приклади</i> єдності, розмаїття і багатомірності культури та повсякденного життя в країнах Європи, Америки та Азії кінця</p>		<p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i></p> <p>Есе «Один день із життя мого ровесника в часи кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.» (на вибір учня/учениці)</p> <p>Презентація на тему: «Повсякденне життя людей на зламі ХІХ – ХХ ст.»; «Розвиток транспорту в ХІХ – на початку ХХ ст.» (на вибір учня/учениці)</p> <p>Віртуальна екскурсія до пам'яток культури кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.</p> <p>Уявна сторінка в соціальних мережах одного з діячів культури / науки кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. в соціальній мережі (на вибір)</p> <p>Підготовка медіатексту на тему: «Основні протиріччя науково-технічної революції»; «Вплив науково-технічної революції на розвиток суспільства» (на вибір учня/учениці)</p> <p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Яке значення мали освіта та наука кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.?</p> <p>Яку роль відіграли науково-технічні винаходи кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. для подальшого розвитку людства?</p> <p>У чому проявився взаємозв'язок у розвитку освіти, науки, техніки та економіки в ХІХ ст.?</p> <p>Як розвиток технологій передачі інформації вплинув на подальший розвиток людства?</p> <p>У чому особливості творчості митців/представників літератури кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.?</p> <p>У чому відмінність різних напрямів (стилів, течій) мистецтва/літератури цього періоду?</p> <p>У чому особливості масової культури? Яка її роль в суспільстві?</p> <p>Яку роль відігравав «середній клас» в суспільстві?</p> <p>Як науково-технічна революція вплинула на</p>
---	--	---

<p>XVIII – початку XX ст. та його впливу на сучасність</p>		<p>повсякденне життя людей на зламі XIX–XX ст.? Що нового в європейській моді з’явилося в кінці XVIII – на початку XX ст.? Які наслідки мав процес урбанізації в XIX ст.?</p> <p><i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Школа та університети кінця XVIII – початку XX ст. Основні досягнення науки і техніки кінця XVIII – початку XX ст. Основні напрями (стилі, течії) в літературі/мистецтві кінця XVIII – початку XX ст. Риси масової культури Архітектурні пам’ятки/споруди кінця XVIII – початку XX ст. в моєму населеному пункті Мистецькі шедеври кінця XVIII – початку XX ст. Мода на зламі XIX–XX ст. Науково-технічна революція та її вплив на розвиток суспільства на зламі XIX–XX ст. Зміни у вигляді міст і сіл на зламі XIX–XX ст.</p>
<p>Інтегроване узагальнення до курсу. «Довге» XIX століття в історії України та світу</p>		
<p><i>Виявляє і пояснює</i> ознаки «Довгого» XIX століття</p> <p><i>Характеризує</i> діяльність людини у природно-географічному середовищі в країнах України, Європи, Америки та Азії кінця XVIII ст. – початку XX ст., наводить приклади впливу людини на природу в минулому і сьогоденні</p> <p><i>Характеризує</i> чинники, що визначали тенденції економічного розвитку в державах Європи, Америки та Азії кінця XVIII ст. – початку XX ст.</p> <p><i>Зіставляє</i> типові явища і процеси європейської</p>	<p>Основні здобутки та виклики «Довгого» XIX століття в Європі та світі</p> <p>Українське суспільство на межі XVIII – початку XX ст.: особливості розвитку</p> <p>Внесок українського суспільства в загальноєвропейську культурну спадщину XIX ст.</p>	<p><i>Практичні завдання для розвитку критичного та системного мислення:</i> Обговорення синхронізованої хронологічної таблиці «Довге XIX століття» Формулювання суджень про роль історичних осіб в історичному розвитку України, Європи, Америки та Азії наприкінці XVIII – початку XX ст.</p> <p><i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Презентація, план та/або сценарій віртуальної екскурсії «Пам’ятки історії «Довгого» XIX століття в музеях України, Європи і світу»</p>

<p>та української історії в ХІХ – на початку ХХ ст.</p> <p><i>Аргументує</i> важливість міжнародних і національних документів кінця ХVІІІ ст. – початку ХХ ст., що містять стандарти прав людини</p> <p><i>Визначає</i> внесок українського суспільства в загальноєвропейську культурну спадщину кінця ХVІІІ ст. – початку ХХ ст.</p> <p><i>Висловлює</i> судження щодо значення «Довгого» ХІХ ст. для подальшого розвитку людства</p>		<p><i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i></p> <p>Які нові виклики поставило перед людством «Довге» ХІХ століття?</p> <p>Які здобутки «Довгого» ХІХ століття, на вашу думку, є найважливішими для історії людства?</p> <p>Які основні явища й процеси відбувалися в європейській та українській історії в ХІХ – на початку ХХ ст.?</p> <p>Як події та явища «Довгого» століття найбільше вплинули на історичний розвиток України?</p> <p>Яку роль відігравала Україна в історії людства впродовж «Довгого» ХІХ ст.?</p> <p>У чому полягали особливості міжнародних відносин у ХІХ – початку ХХ ст.?</p> <p>Про що я дізнався/дізналася, вивчаючи історію держав Європи, Америки та Азії кінця ХVІІІ – початку ХХ ст.?</p>
--	--	---

Прикінцева частина

Оцінювання навчальних результатів учнів/учениць з предмета «Всесвітня історія»

Оцінювання – це вимірювання навчальних досягнень тих, хто навчаються, тобто порівняння і встановлення співвідношення того, що учень/учениця знає та вміє, до того, що він/вона має знати й уміти на певний момент навчання відповідно до навчальної програми.

Основою оцінювання здобувачів освіти є передбачені модельною навчальною програмою очікувані результати їхньої навчальної діяльності або складники ключових компетентностей і наскрізних умінь, що мають формуватися/розвиватися під час навчання, а саме: мінімальний обсяг знань, обов'язковий для засвоєння учнем/ученицею відповідно до його/її індивідуального розвитку та пізнавальних можливостей; основні вміння та навички, формування/розвиток яких передбачено програмою; формування ціннісного ставлення учня/учениці до історичних і суспільно значущих явищ, процесів і подій, що досліджуються ним/нею.

Діяльність учителя з оцінювання учнів/учениць має здійснюватися шляхом поточного (формуального) і підсумкового оцінювання. Поточне формувальне оцінювання учнів під час уроку передбачає дотримання вчителем

таких етапів (кроків): 1) формулювання вчителем (разом з учнями) очікуваних результатів уроку; 2) визначення вчителем (разом з учнями) критеріїв і показників оцінювання; 3) обрання стратегій, процедур та шкали оцінювання; 4) виконання оцінювання вчителем та/або самооцінювання/взаємооцінювання учнів/учениць.

Підсумкове оцінювання дає змогу перевіряти й оцінювати результати роботи учнів/учениць: 1) по закінченні засвоєння матеріалу розділу програми; 2) наприкінці семестру; 3) по закінченні навчального року. Оцінка результатів навчання учнів/учениць може бути якісною (виражається вербально) та кількісною (позначається балами).

При оцінюванні досягнень програмових очікуваних результатів учнів/учениць 7–9 класів із всесвітньої історії вчитель має враховувати: логічність і обґрунтованість, осмисленість, глибину, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість міркувань учня/учениці, рівень сформованості загальнонавчальних та предметних умінь і навичок, рівень володіння наскрізними вміннями й рівень сформованості ключових компетентностей.

Орієнтирами для вчителя в оцінюванні учнів/учениць виступають обов'язкові результати навчання історії та громадянської освіти, передбачені Державним стандартом базової середньої освіти. В освітній програмі закладу освіти вони можуть бути конкретизовані для зручності формувального оцінювання проміжних результатів.

Оцінювання має бути відкритим для учнів/учениць. Учителю слід інформувати учнів про очікувані результати, показники (критерії), цілі, стратегії, методи та шкалу оцінювання. Це сприятиме свідомій і сумлінній роботі учнів/учениць на уроках і вдома, адже вони знатимуть, чого від них очікує вчитель та як він визначатиме оцінку їхньої роботи.

Авторський колектив:

Пометун Олена Іванівна

Інститут педагогіки НАПН України, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, opometun@gmail.com

Ремех Тетяна Олексіївна

Інститут педагогіки НАПН України, завідувачка відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, remehtatyana@gmail.com

Малієнко Юлія Борисівна

Інститут педагогіки НАПН України, старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, j-b-m@ukr.net

Мороз Петро Володимирович

Інститут педагогіки НАПН України, старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, pmoroz@ukr.net